

KERKENBELEIDSPLAN

ICHTEGEM-EERNEGEM-BEKEGEM

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wij je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wij je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wij je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

INHOUD

INLEIDING.....	3
SITUERING KERKGEBOUWEN	4
FICHE PER KERKGEBOUW	5
Parochiekerk Sint-Amandus in Bekegem.....	5
Identificatie.....	6
Beschrijving	7
Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	19
Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	22
Parochiekerk Sint-Medardus in Eernegem.....	24
Identificatie.....	25
Beschrijving	26
Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	44
Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	47
Parochiekerk Sint-Michiel in Ichtegem	49
Identificatie.....	50
Beschrijving	51
Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	68
Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	71
NAAR EEN TOEKOMSTVISIE	72
Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie	72
BESLUIT.....	79
GOEDKEURING.....	79
BRONNEN.....	80
Publicaties.....	80
Online bronnen.....	81
Database.....	81

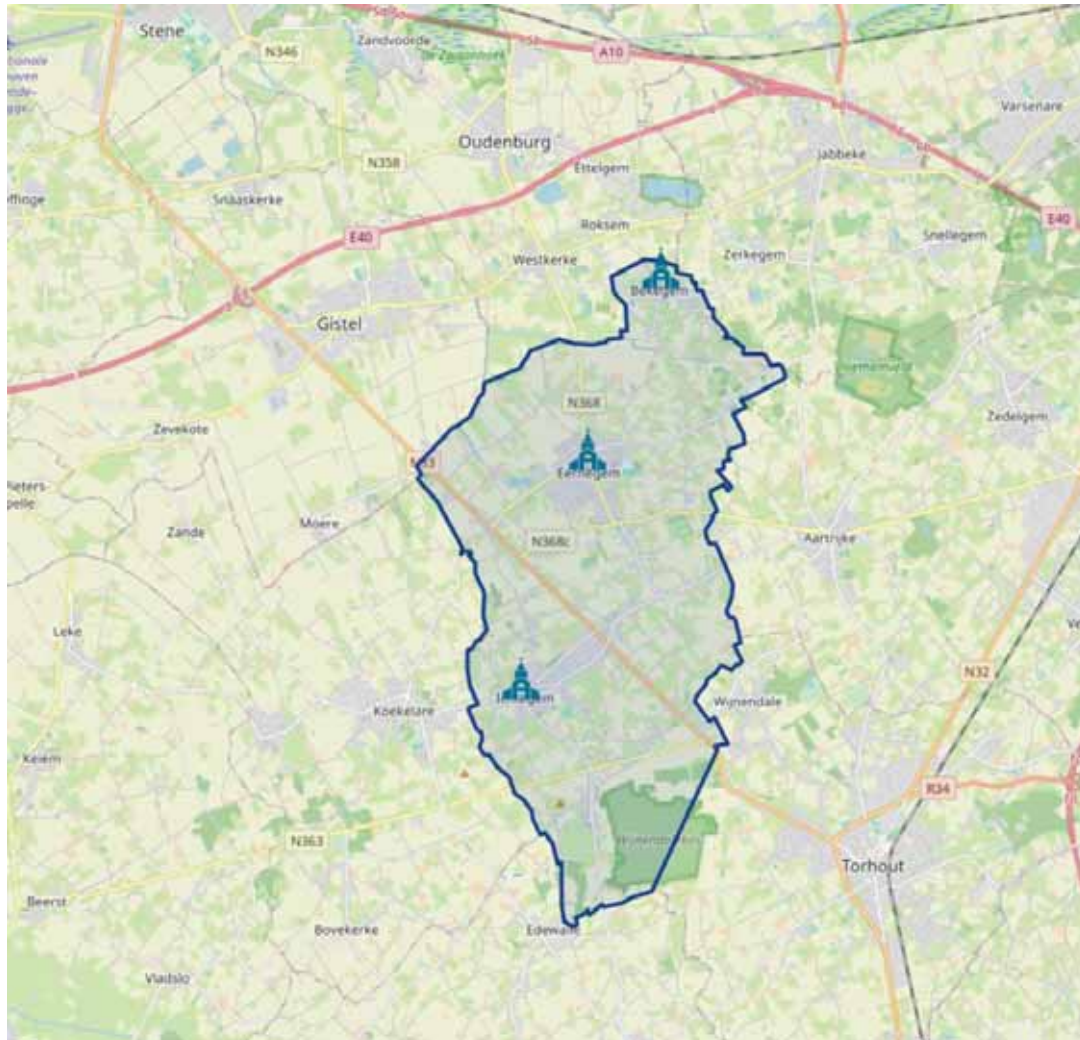
INLEIDING

Het Eredienstendecreet bepaalt dat elke gemeente vanaf 1 januari 2025 een kerkenbeleidsplan moet hebben. Het kerkenbeleidsplan is een schriftelijk document dat de langetermijnvisie voor alle parochiekerken op het grondgebied van een gemeente bevat.

De gemeente Ichtegem beschikte sinds 2019 reeds over een goedgekeurd kerkenbeleidsplan, waardoor het vernieuwde kerkenbeleidsplan voornamelijk een actualisatie is. De verschillende onderdelen werden aangevuld waar nodig, de bouwfysische toestand herbekeken en de toekomstvisie over de wijze waarop toekomstige invulling kan worden gerealiseerd in overleg tussen de gemeente Ichtegem, de pastorale eenheden, het centraal kerkbestuur en alle kerkfabrieken die eronder ressorteren.

Een gefinaliseerde versie van het kerkenbeleidsplan werd doorgestuurd naar alle betrokken partijen. Vervolgens werd het plan ter goedkeuring voorgelegd aan het bisdom van Brugge en de gemeenteraad van Ichtegem.

SITUERING KERKGEBOUWEN

Figuur 1 Situering van de kerkgebouwen (<https://stratenplan.lichtegem.be>)

De kerkgebouwen die in dit kerkenbeleidsplan worden besproken behoren tot twee verschillende pastorale eenheden:

Pastorale Eenheid Sint-Godelieve (Gistel-Eernegem-Oudenburg):

- Parochiekerk Sint-Amandus: Kerkweg zonder nummer, 8480 Bekegem
- Parochiekerk Sint-Medardus: Eernegem-Markt zonder nummer, 8480 Eernegem

Pastorale Eenheid Sint-Maarten (Koekelare-Ichtegem):

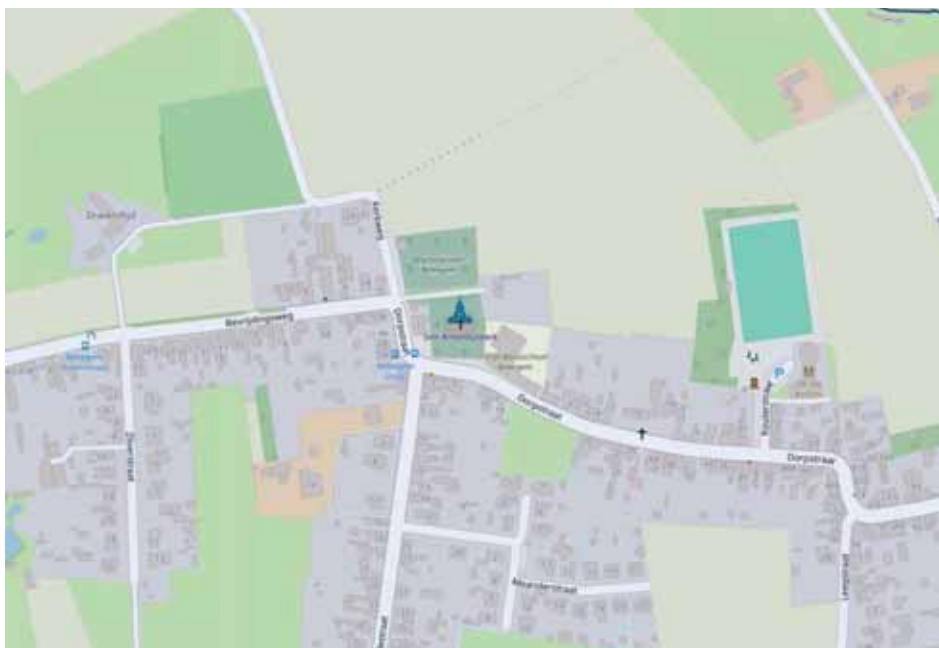
- Parochiekerk Sint-Michiel: Markt zonder nummer, 8480 Ichtegem

FICHE PER KERKGEBOUW

Parochiekerk Sint-Amandus in Bekegem

Figuur 2 Parochiekerk Sint-Amandus (©Dimitri Quintyn, 2021)

Figuur 3 Situering van de parochiekerk Sint-Amandus (<https://stratenplan.ichtegem.be>)

Identificatie

NAAM

Parochiekerk Sint-Amandus

ALTERNATIEVE BENAMINGEN

Sint-Amanduskerk, Parochiekerk Sint-Amans, Sint-Amandus, Sint-Amanskerk

GEOGRAFISCHE LIGGING

- Kerkweg zonder nummer, Bekegem, Ichtegem
- Provincie: West-Vlaanderen

KADASTER

Ichtegem 3de Afdeling / Bekegem, sectie A nr. 200

PLAATS IN KERKELIJKE STRUCTUUR

- Bisdom: Bisdom Brugge
- Decanaat: Torhout-Gistel
- Eenheid/federatie: Pastorale Eenheid Sint-Godelieve Gistel-Eernegem-Oudenburg
- Parochie: Parochie St.-Amand Bekegem
- DN: 0906

EIGENAAR

Gemeente Ichtegem

BESCHERMING(EN)

- De parochiekerk Sint-Amandus is, met inbegrip van het interieur, beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de artistieke waarde. Deze bescherming is geldig sinds 11-04-1984.
- De parochiekerk Sint-Amandus maakt ook deel uit van een beschermd dorpsgezicht, dat naast de kerk ook de omgeving van de kerk met de pastorie, het kerkhof, de dubbele gearmde linderij van 1928 en de akker omvat. Dit dorpsgezicht is sinds 11-04-1984 beschermd omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde.
- De parochiekerk Sint-Amandus bezit een Van Peteghem-orgel dat op 25-03-1980 omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde beschermd werd als monument.
- De parochiekerk Sint-Amandus is, met inbegrip van het omringend kerkhof, vastgesteld als bouwkundig erfgoed. Deze vaststelling is geldig sinds 14-05-2024.

Beschrijving

ARCHITECT P. Buyck (1858)
TYPE Pseudo-basiliek met transept
STIJL Laatgotiek, neogotiek
BOUWDATA 1636, 1756, 1858

Cultuurhistorische waarde

ONTSTAANSGESCHIEDENIS

Een eerste vermelding van Bekegem dateert van 1107. De bisschop van Doornik, Baldericus bevestigt in dat jaar dat het patronaatschap van de kerk in Bekegem toebehoort aan de Sint-Amandusabdij van Elnone in Frankrijk. Er bestaat zelfs een vermoeden dat dit zo was sinds de 8ste eeuw. Vanaf 1227 wordt dit altaar van “Bekinghem” echter vermeld als bezit van de Sint-Bertijnsabdij van Sint-Omer.

Vermoedelijk was de eerste bidplaats van Bekegem een houten gebouw, gedekt met stro. Volgens een aantal bronnen kwam een eerste stenen kerkje er in de periode 1280-1291, maar waarschijnlijk gebeurde dit vroeger. Over het uitzicht van deze stenen kerk blijft het echter raden. De muren in en rond het huidige koor tonen een aantal bouwsporen en metselwerk die teruggaan tot deze oudste fase. Ze laten afleiden dat het vroegere koor minder diep was dan het huidige.

Wellicht volgde er tussen 1235 en 1300 een eerste uitbreiding van dit stenen kerkje. Bij deze verbouwing werd de kerk langer gemaakt (zo lang als ze nu is maar zonder zijbeuken) en werd er een toren gebouwd naast de kerk. Een tekst uit 1535 vertelt ons immers dat er een toren was met 2 klokken. Tussen het torengedouw en de kerk zelf was er een verbinding waar zich mogelijks een doopkapel bevond. De kaart van Pieter Pourbus geeft ons een idee hoe het gebouw er uit zag: een éénbeukige kruiskerk met een transept en westtoren. Eigenlijk was de kerk toen niet meer dan een grote kapel. De centrale hofstede en de kerk vormden daarbij één geheel.

In de westgevel kan men het oorspronkelijke silhouet van de 16de-eeuwse kerk nog duidelijk aflezen en is er een restant van het origineel metselwerk bewaard gebleven.

Figuur 4 Bouwsporen eerste stenen kerk (BRON: De Bekegemse Sint-Amanduskerk. Ichtegems Erfgoed 1)

Figuur 5 De Sint-Amanduskerk afgebeeld op de Heraldische kaart van het Brugse Vrije, Pourbus, gekopieerd door Pieter Claeissen (© Kaart en huis Brugge)

BOUWGESCHIEDENIS

Aan het begin van de 17de eeuw verkeerde de kerk in een erg bouwvallige toestand. Zowel de beeldenstorm (1566) als het gebrek aan onderhoud hadden hierin een rol gespeeld. In 1628 bleek de situatie evenwel onhoudbaar en gaf bisschop Dionysius het bevel de vervallen kerk te sluiten. Een restauratie, waarbij de bouwvallige toren werd afgebroken, drong zich dan ook op en werd voltooid in 1636. Boven het kerkraam geeft een datumsteen het bouwjaar '1636' aan¹. Na de restauratie werd het gebouw, een éénbeukige kruiskerk in sobere gotische stijl, omschreven als "kort en smal doch ruim genoeg voor de bevolking en verbeeldt een kruys".

Figuur 6 Datumsteen '1636' (BRON: De Bekegemse Sint-Amanduskerk. Ichtegems Erfgoed 1)

Tijdens de werken werd de 16de-eeuwse grafplaat van de familie Nocke in één van de zijmuren ingemetseld. Het interieur kreeg toen verder een sobere afwerking met een houten gewelf, rustend op figuratieve consoles. Het zou in de loop van de 17de eeuw verfraaid worden met onder meer drie barokaltaren en een doopvont.

¹ Op de barokke makelaar van de toegangspoort staat het bouwjaar nogmaals vermeld.

Tijdens de oorlog tussen Spanje en Frankrijk (1666-1684) liep de pas herstelde kerk ernstige schade op en werd zij uiteindelijk in 1756 op initiatief van Joannes Francies Madeire, pastoor van Westkerke, grondig gerenoveerd en heringericht. Herstellingswerken aan onder meer de ramen en de ingang deur werden uitgevoerd. De kerkvloer werd tevens verhoogd en met nieuwe tegels afgewerkt. Iets later in 1774 volgden nieuwe herstellingen aan het metselwerk. In het voorjaar van 1785 werd een nieuwe klok geplaatst afkomstig van het afgeschafte klooster van de kartuizers nabij de Gentpoortstraat in Brugge.

Figuur 7 Kaart Ferraris 1771-1778 (© KBR.be)

Een gestage bevolkingsaan groei samen met een bloei van het katholicisme kenmerkten de 19de eeuw. Nadat Bekegem in 1830 een zelfstandige parochie werd, uitte men dan ook snel de wens om de kerk te vergroten en om over een volwaardige parochiekerk te beschikken. Reeds in 1858 zag men de bestaande kerk uitgebreid worden met twee smalle neogotische zijbeuken. Ook het koor werd hersteld naar de plannen van provinciaal architect Pierre Buyck. In 1872 werd aan de noordzijde nog een tweede sacristie bijgebouwd die moest dienen als doopkapel. Ongedoopte kinderen mochten in die tijd niet in de kerk, vandaar dat ze gedoopt werden buiten de kerk.

In de 20ste eeuw volgden nog enkele herstellingen en renovaties. Deze in 1971 waren de ingrijpendste : een nieuw ingangsportaal met nieuw doksaal werden toen geplaatst. Het orgel werd daardoor op zijn oorspronkelijke plaats teruggebracht. Het interieur werd tevens ontleisterd.

De Sint-Amanduskerk draagt in zich de sporen van heel wat bouwfases. Het resultaat hiervan is een kleine georiënteerde, pseudo-basilicale kerk waarvan het grondplan een schip van twee traveeën onder geknikt zadeldak ontvouwt, met korte transeptarmen en een driezijdig koor. Aan westzijde bevindt zich een zeszijdige dakruiter met naaldspits.

EXTERIEUR

De Sint-Amanduskerk is hoofdzakelijk opgetrokken uit baksteen. Voor het schip, het transept en de zuidoostelijke sacristie werd rood-geelrode baksteen gebruikt ; gele baksteen ziet men in het koor en de noordoostelijke sacristie. Een lage gecementeerde plint is tevens aanwezig. Het gebruik van natuursteen is minimaal en beperkt zich eerder tot de aanzetstenen van de transept- en koorvensters en tot de lateien en onderdorpels van de noordoostelijke sacristie.

De gevels zijn eenvoudig uitgewerkt. Centraal in de westgevel is de oorspronkelijke tuitgevel zichtbaar. Deze tuitgevel wordt geflankeerd door getrapte steunberen en door de lagere zijbeuken uit 1858. De noordzijde is voorzien van een gedichte oculus waar - vóór de aanpassing van 1858 - mogelijks de doopkapel stond. Centraal bevindt zich de datumsteen '1636' met daaronder een groot spitsboogvenster met druiplijst, dagkanten en traceringen in gele baksteen en met een gecementeerde afzaat. Onderaan ziet men de rood geschilderde dubbele toegangsdeur met briefpaneelmotief en met een barokke makelaar met datering '1636'.

Figuur 8 De noord- en westgevel van de Sint-Amanduskerk

Figuur 9 Zicht op de zuidgevel

De zijgevels van het koor en schip laten zich kenmerken door een meervoudige baksteenfries. De zuidelijke zijgevel van het schip wordt tevens geritmeerd door spitsboogvensters die zwart geschilderde dagkanten vertonen, geel geschilderde traceringen en afzaten die bekleed zijn met leien. Een calvariekruis onder een houten zadeldakje bevindt zich tussen de twee vensteropeningen. De als tuitgevel uitgewerkte zuidelijke transeptgevel vertoont twee getrapte steunberen en een spitsboograam. Een aantal grafstenen zijn er eveneens zichtbaar.

Twee sacristieën zijn gelegen in de oksels tussen het koor en de transeptarmen, beiden onder een plat dak maar met bouwsporen van een oorspronkelijk lessenaarsdak. Gelijkaardige houten kruisramen ritmeren er de gevels. De oude zuidoostelijke sacristie heeft verder een houten kroonlijst aan de oostzijde en drie steunberen aan zuidzijde. De noordoostelijke sacristie heeft eveneens een houten kroonlijst. De vensteropeningen zijn er uitgewerkt met een natuurstenen latei en onderdorpel.

Figuur 10 Links: De oude sacristie (1856-1857) - Rechts: De sacristie aan noordoostzijde (1872) met annex (na 1872) (©Monument in Ontwikkeling)

INTERIEUR

Figuur 11 Het interieur van de Sint-Amanduskerk te Bekegem (@ Provincie West-Vlaanderen –Westflandrica F.V.64681)

vertonen de 19de-eeuwse zijbeuken gestucte kruisribgewelven. Spitsbogige scheibogen op (half)ronde toskaanse zuilen zorgen er voor een scheiding tussen de beuken. Neogotische vormentaal komt verder tot uiting in de spitsboogvormige vensters van het schip, de transepten en het koor en in de drielobbige (kaars)nis die zich in de oostgevel aan het noordaltaar bevindt.

Van de vijf glas-in-loodramen waarop figuren voorkomen dateren de drie oudste uit het jaar 1878. Het betreft de neogotische ramen in het koor en glas-in-loodraam in de noordbeuk (O.L.Vrouwaltaar). Ze werden geschonken door pastoor Petrus Nyssen die dienst deed in Bekegem van 1862 tot 1878. De hier vermelde glasramen werden gemaakt door de bekende glazenier uit Brugge, Samuel Coucke (1833-1899).

In 1971 werd de binnenbepleistering van de Sint-Amanduskerk quasi volledig afgekap en werden de muren gekaleid. Hiermee verdwenen ook de neogotische muurschilderingen aan het koor en aan de zijaltaren.

De 19de-eeuwse uitbreiding laat zich in het interieur aflezen. Waar de oudere middenbeuk en transept een houten geribd spitsbooggewelf hebben dat half rond werd uitgewerkt ter hoogte van het koor met groen geschilderde beplanking en figuratieve consoles,

De 18de-eeuwse kerkvloer, is gelegd met basècles en witmarmere tegels en vertoont geometrische motieven. Het ingangsportaal van de kerk tenslotte dateert van 1971 en is eenvoudig uitgewerkt met een doksaal in vernist hout.

Figuur 12 Zicht op het koor circa 1944 (© KIK-IRPA, Brussels, cliché B080037)

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

Figuur 13 Interieur van de Sint-Amanduskerk. Zicht op het koor

Hoofdaltaar

Het hoofdaltaar van de kerk is toegewijd aan Sint Amandus. De altaartafel met in reliëf het lam van de Apocalypsis met stralenkrans werd in de jaren zestig van de twintigste eeuw afgebroken. Dit omwille van de slechte toestand. De expositietroon die versierd was met een hostie dragende kelk en bekroond met een kruisbeeld, verdween eveneens. Enkel het retabel met schilderij bleef bewaard. Het schilderij stelt "De aanbidding der Wijzen" voor en is afkomstig van de School van P.P. Rubens. Een cartouche in de polychrome houten baroklijsting vermeldt het jaartal '1652'. Bovenaan staat een witgeschilderd houten beeld van de H. Amandus

Figuur 14 Sint-Amandusaltaar 1944 (© KIK-IRPA, Brussels, cliché B080044)

In het onderste gedeelte werd het voormalig koorgestoelte uit 1656 verwerkt. In het midden van het hoofdkoor staat een marmeren dienstalbaar opgesteld. Dit is een gift van

het klooster van Pittem. Verschillende waardevolle gedeelten van dit altaar gingen verloren, zoals de expositietroon, versierd met kelk en hostie en bekroond met een kruisbeeld. Onder het huidige mobiele altaar bevindt zich een houten constructie, het geheel gemarbreerd. Alles is aan het zicht onttrokken door de vroegere communiebank die ervoor gemonteerd is.

Rechterzijkoor of St Laurentiuskoor

Dit eikenhouten portiekaltaar kan men bestempelen als barok. Het beeld met rooster is St.- Laurentius. Het dateert van 1833. Het retabelschilderij stelt de “Marteling van de Heilige Laurentius” voor. Volgens het jaartal in de eikenhouten omlijsting dateert het retabel van “1651”. Bovenaan staat het vermoedelijk 17de-eeuws eikenhouten beeld van de H. Laurentius.

Linkerzijkoor of O.L.V.-koor

In het linkerzijkoor stond vroeger een prachtig barokaltaar. De altaartafel werd in de jaren zestig afgebroken en vernietigd. Eigenlijk was het de grafsteen van Wouter Lewins, pastoor van Bekegem, die op 18 juli 1400 stierf en in de kerk begraven werd². Het 17de-eeuws altaarstuk is wel bewaard en stelt de “Opneming van Maria ten Hemel” voor op een door engelen gedragen wereldbol. In het schilderij is een wapenschild verwerkt. Het is het wapen van Boudewijn van der Schuere, abt van Baudelo van 1647 tot 1649. Het schilderij werd waarschijnlijk gemaakt door de Brugse kunstschilder Jacob van Oost de Oudere (1603-1671). Bovenaan bevindt zich een witgeschilderde houten beeld van O.L.Vrouw met Kind.

Heden bevindt zich in het zijkoor een 19de-eeuwse marmeren altaartafel in neogotische stijl. Dit is afkomstig van het klooster van de zusters van Liefde van Pittem.

Figuur 15 Laurentiusaltaar 1944 (© KIK-IRPA, Brussels, cliché B080049)

Figuur 16 Het Laurentiusaltaar vandaag (BRON: De Bekegemse Sint-Amanduskerk. Ichtegems Erfgoed 1)

Figuur 17 OLV-altaar 1944 (© KIK-IRPA, Brussels, cliché B080047)

Figuur 18 Altaarstuk (BRON: De Bekegemse Sint-Amanduskerk. Ichtegems Erfgoed 1)

² Volgende tekst was in de steen gebeiteld: “Hier leghet Wouter Lewins F Jans, die staerf in tjaer ons Heeren MCCCC up den XVIII sten dagh in Hoymaent. Bid over de ziele”. Het altaar werd in de tweede helft van 1875 gebouwd onder impuls van pastoor Nyssen. Het was opgedragen aan O.L.V. van Lourdes. De verdwenen altaartombe droeg een medaillon met een afbeelding van O.L.V. (Bron: De Bekegemse Sint-Amanduskerk. Ichtegems Erfgoed 1)

MEUBILAIR EN ROEREND PATRIMONIUM

In het koor van de kerk bevindt zich een 18de-eeuwse houten communiebank in rococo. Deze communiebank is afkomstig van de Walburgakerk van Brugge. Op het einde van de 18de eeuw besloot men deze kerk immers af te breken en de kerkgoederen te koop te stellen. Veel pastoors op de buitenparochies maakten van de gelegenheid gebruik om meubilair en dergelijke aan te kopen. In oktober 1778 kocht Bekegem er de communiebank voor 13 pond.

Het sculptuurwerk van de eikenhouten communiebank vertoont een medaillon met buste van de Heilige Walburga en vier engelenkopjes, een cartouche met de Ark van het Verbond en twee engelenkopjes, druiven en korenaren. Heden is de

Figuur 19 Communiebank uit de 18de eeuw

communiebank in drie delen opgesplitst en opgesteld in het koor tegen de zijwanden, het derde gedeelte werd verwerkt in de onderzijde van het huidig hoofdaltaar.

Tegen de zuidelijke koormuur stond destijds een 17de-eeuws barok koorgestoelte. De kroonlijst was versierd met engelenkopjes. Op de hoeken en tussen de panelen bevonden zich vruchtenslingers. Het jaartal '1656' in het midden van de kroonlijst gaf aan het koorgestoelte een precieze datering.

Eveneens verdwenen is de vermoedelijk 17de-eeuwse preekstoel, die destijds links vooraan in de kerk stond.

Figuur 20 18de-eeuwse biechtstoelen (BRON: De Bekegemse Sint-Amanduskerk. Ichtegems Erfgoed 1)

Wel bewaard zijn de 18de-eeuwse biechtstoelen waarvan er zich elk één bevindt in de zijbeuken. Zij zijn vervaardigd uit geschilderd sparrenhout en vertonen een Maria en een Christusmonogram.

Verder zijn in de kerk een aantal 17de-eeuwse schilderijen op te merken die de kruisweg uitbeelden. Ze zouden afkomstig zijn uit de oude Romaanse kerk van Ettelgem. De oorspronkelijke kruisweg is nu verdwenen.

Ook het schilderij van de pestheilige Sint Rochus "De Heilige Rochus door Christus aangesteld tot patroon van de pestlijders" gaat terug tot de 17de eeuw en wordt (als copie naar Pieter Paul Rubens) toegeschreven aan de Vlaamse School. Het schilderij werd hoogst waarschijnlijk geschonken door pastoor Aerts (pastoor van Bekegem van 1648 tot 1664). Tussen 1665 en 1667 woedde er in Bekegem immers een vreselijke pestepidemie.

In de doopkapel bevindt zich een arduinen doopvont waarop de inscriptie als volgt luidt: “DONO DNI WALTERY DE CLERCQ - 1697”. Ze heeft een achtkantige (vernieuwde) voet, het koperen deksel is evenwel verdwenen. Een eikenhouten decoratieve afsluiting vermoedelijk uit de 19de eeuw sloot destijds - zoals vloersporen nog steeds aangeven - de doopkapel af.

Aan te halen zijn tenslotte nog de gedenksteden van de pastoors die her en der in de kerk verspreid liggen alsook een aantal beelden.

*Figuur 21 Doopvont
(BRON: De Bekegemse Sint-Amanduskerk.
Ichtegems Erfgoed 1)*

De kerkraad heeft in 2008 een inventaris opgemaakt van het roerend patrimonium. Deze inventaris heeft betrekking op de gehele collectie.

ORGEL

Bij het beëindigen van de uitbreidingswerken van de Sint-Amanduskerk bestelde de kerkfabriek een nieuw orgel bij de Gentse orgelbouwer Maximilien Van Peteghem-Cornet. Een metalen plaatje met het opschrift ‘M Van Peteghem-Cornet Gand’ werd immers boven het klavier aangebracht. Hij vervaardigde het neoklassieke orgel in eikenhout³.

De eenvoudige orgelkast werd geschonken in 1852 door Josephine Merghelincq-Vallaeyns, de weduwe van Salomon Declercq. Het echtpaar bezat in Bekegem een kasteeltje.

Figuur 22 Het orgel in de Sint-Amanduskerk (BRON: De Bekegemse Sint-Amanduskerk. Ichtegems Erfgoed 1)

Het orgel onderging in de loop der jaren een aantal herstellingen : in 1891 werd het hersteld door M. Schotte uit Kortrijk, op het einde van de 19de eeuw door P. & F Loncke uit Hoogstade, wat later door De Vriese uit Sint Jacobs Kapelle en in de 1ste helft van de 20ste eeuw door J. Anneessens uit Menen. De ingrijpendste werken vonden echter plaats rond 1956/1957. Omdat de orgelkast in het midden van het doksaal voor het middenvenster stond, en de kerk daardoor vrij donker was, besloot men het orgel op het daartoe vergrote doksaal naar links te verplaatsen. De achterwand van het orgel werd opengebroken en vervangen door triplex en houten schijnpijpen. De eigenlijke frontzijde werd tegen de muur geplaatst.

³ Enkel de essentiële delen van het orgel zijn in eikenhout vervaardigd, de zijwanden en de rugwand zijn uit grenenhout gemaakt.

Naar aanleiding van deze werken werd tevens een nieuw venster (voorstellende de uitnodigende Christus) geplaatst.

Een jaar later in 1958 volgde een nieuwe ingreep : het orgel werd toen voorzien van een elektrische ventilator en van nieuw toetsbeleg. De uitvoerder van deze werken was vermoedelijk P. Anneessens.

In 1971 werd met de bouw van een nieuw doksaal de orgelkast op haar oorspronkelijke plaats teruggeplaatst. Kort daarna, in 1973, werd het orgel hersteld en gereinigd door J. Marichal (onderpastoor te Deerlijk).

In 1989 volgden opnieuw enkele herstellings- en onderhoudswerken aan het kerkorgel. Mede door de verschillende werken bevindt het orgel zich in slechte staat en is dit niet langer bruikbaar.

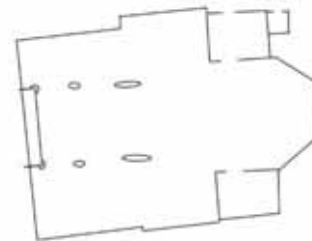
Architecturale mogelijkheden

In de kerk zijn er momenteel een 200-tal zitplaatsen aanwezig.

GRONDPLAN

Het grondplan van de kerk ontvouwt een schip van twee traveeën, korte transeptarmen en een driezijdig koor. Aan westzijde bevindt zich een zeszijdige dakruiter met naaldspits. Twee sacristieën zijn gelegen in de oksels tussen het koor en de transeptarmen.

De hoofdtoegang van de kerk bevindt zich in de westgevel. Via een kleine sas staat deze in verbinding met de kerkruimte. Deze toegang is toegankelijk voor andersvaliden. Daarnaast heeft de kerk ook een zij-ingang die toegang verleent tot de sacristie aan de noordzijde. Hier is een hoogteverschil van een trede waar te nemen.

Figuur 23 Schetsmatig grondplan van de Sint-Amanduskerk

MOGELIJKHEDEN NAAR OPDEELBAARHEID VAN DE KERKRUIMTE

De kerk beschikt momenteel over een aantal afgesloten ruimtes, meer bepaald de twee sacristieën. De noordoostelijke sacristie wordt daarbij gebruikt als stookplaats. De beperkte grootte van deze sacristieën en het ontbreken van verwarming, laat een gebruik als vergaderzaal niet toe. Een afgesloten weekkapel is niettemin aanwezig. De kerkruimte zou niettemin verder kunnen opgedeeld worden door het plaatsen van scheidingswanden, al dan niet in glas, tussen de scheibogen van de kerk. Als eerste kanttekening dient hier wel te worden opgemerkt dat het interieur van de kerk mee in de bescherming als monument werd opgenomen. Ingrepen kunnen bijgevolg enkel worden uitgevoerd indien zij de erfgoedwaarden

niet schaden en mits toelating verkregen wordt van het agentschap Onroerend Erfgoed. Een tweede kanttekening die men kan maken heeft betrekking op de grootte van de kerk : gezien de kerk een vrij kleine kerk is, kan men de vraag stellen of een verdere opdeling van de ruimte wel wenselijk is.

MOGELIJKHEID TOT UITBREIDING

De kerk is heden omringd door een kerkhof. Dit omliggende kerkhof wordt omsloten door een ommeegang met een dubbele rij gekandelaberde leilindes waarvan de waterscheuten van de binnenste rij opgeschoten zijn tot een haag. Zowel de kerk, het kerkhof, de pastorie, de linderij en de akker zijn opgenomen in een beschermd dorpsgezicht. Aanpassingen aan dit beschermde dorpsgezicht kunnen met andere woorden enkel nadat het agentschap Onroerend Erfgoed hiertoe de toelating heeft verleend en mits zij de erfgoedwaarde van het dorpsgezicht niet schaden. De mogelijkheden tot uitbreiding worden hierdoor in grote mate beperkt en bepaald.

Daarenboven bevindt zich rond de kerk een ommeegang bestaande uit vier bronzen kunstbeelden, vervaardigd door Mia Moreaux. Deze beelden vervangen de vier houten kapelletjes die oorspronkelijk rond de kerk als ommeegang werden geplaatst en in 1948 werden vervangen door betonnen kapellen. De kunstbeelden kaderen in de volledige vernieuwing van de dorpskern (uitgevoerd rond 2006) en werden opgericht om net het volkse en religieuze imago van Bekegem vorm te geven.

AANWEZIGE VOORZIENINGEN IN DE KERK

Verwarming	De verwarmingsinstallatie (op mazout) werd vernieuwd tijdens de restauratie van 2012-2013. De verwarming werd ontworpen volgens de richtlijnen van de omzendbrief ML/11 betreffende de kerkverwarming van beschermde monumenten : dit wil zeggen dat er traag moet opgewarmd worden en dat de kerk een maximum temperatuur van 16°C mag hebben.
Verlichting	De verlichting gebeurt door middel van halogeenspots.
Elektriciteit	De elektriciteit bevindt zich in een verouderde staat. Er is een beperkt elektrisch vermogen beschikbaar.
Geluidsinstallatie Natuurlijke akoestiek	Een geluidsinstallatie is aanwezig, met gebruik van laptop, micro's en oude klankzuilen. Deze installatie bevindt zich in behoorlijk goede staat. Er zijn projectiemogelijkheden voorzien. De kerk kent een heel goede natuurlijke akoestiek
Brand- inbraakdetectie	Niet aanwezig

Bliksembeveiliging	De bliksembeveiliging werd vernieuwd bij de restauratie in 2013.
Sanitair	Eén toilet is aanwezig dat in verbinding staat met de chauffageruimte/bergruimte. Dit toilet is niet openbaar en niet geschikt voor andersvaliden

AANWEZIGHEID VAN WAARDEVOL INTERIEUR

De parochiekerk Sint-Amandus bezit behoorlijk wat waardevolle interieurelementen, zowel elementen die vast verbonden zijn met de kerk en onroerend door aard zijn (zij-altaren, communiebank, ...) als losse elementen (schilderijen, sculpturen). Het integrale interieur maakt deel uit van de bescherming.

Bouwfysische toestand

De huidige bouwfysische toestand van de kerk kan als zeer goed worden omschreven. De kerk is dan ook lid van Monumentenwacht, waardoor mogelijke gebreken tijdig kunnen opgespoord en aangepakt worden. Tevens vonden er in het verleden reeds verschillende restauratiecampagnes plaats. De belangrijkste waren:

- 1947: vernieuwing van het dak van de kerk, uitvoering van herstellingswerken aan de sacristie.
- 1956-1957: vergroting van het doksaal met verplaatsing van en aanpassingen aan het orgel.
- 1971-1972: gevelrenovatie, herstelling van houtwerk, vochtbestrijding door het plaatsen van ventilatieroosters, plaatsen van een nieuwe verwarmingsinstallatie, bouwen van een ingangsportaal met nieuw doksaal, terugplaatsen van de orgelkast naar haar oorspronkelijke plaats, ontleisteren van het interieur.
- 2012-2013: grondige renovatie van de kerk (gevels, daken, torenaanzet, tongewelf, glas-in-lood) : ontmossen en reinigen van de gevel, waar nodig hermetsen van muur, waar nodig vernieuwen van het hout van het dakwerk, plaatsen loopbrug op zolder, vernieuwen klokkentoren en zink van goten, reinigen glas in lood, plaatsen voorzetraam in veiligheidsglas voor brandglazen, uitvoeren vooronderzoek met het oog op binnenrenovatie. De toren werd volledig opnieuw gemaakt en is een exacte kopie van de vroegere toren, bedekt met natuurleien.

De binnenzijde werd nog niet gestart, met uitzondering van het vooronderzoek dat tijdens de restauratie van 2012-2013 werd uitgevoerd. In de toekomst zou dit idealiter terug opgenomen worden, samen met een onderzoek naar eventuele restauratie van bepaalde waardevolle schilderijen die doorheen de jaren

donker zijn geworden. Via contacten met restaurateurs zullen eventuele mogelijkheden hiertoe verder uitgeklaard moeten worden.

Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Bereikbaarheid

De Sint-Amanduskerk ligt in de nabijheid van de N367 en de N368 en kan bijgevolg makkelijk bereikt worden met de wagen. Er is voldoende parking aanwezig. Recht tegenover de kerk zijn er een 13-tal plaatsen waarvan er één gereserveerd is voor andersvaliden, recht tegenover het oude kerkhof van Bekegem zijn er een tiental plaatsen aanwezig. In de Dorpstraat werd in 2024 een bijkomende parking aangelegd, met 33 plaatsen.

Fietsers kunnen de kerk eenvoudig bereiken. De Sint-Amanduskerk is dan ook gelegen tussen de fietsknooppunten 32 en 35. Een kleine fietsenstalling is aanwezig tegenover de kerk ter hoogte van de bushalte. Ook op de nieuwe parking is er de nodige fietsenstalling aangelegd.

Met het openbaar vervoer kan men de Sint-Amanduskerk eveneens bereiken. De dichtbijzijnde halte bij de kerk is de halte Bekegem Dorp. Deze halte bedient volgende lijnen:

- Lijn 311 : Brugge Station (Gistel-Westkerke-Bekegem-Zerkegem-Vives-Brugge)

Daarnaast kan er ook op reservatie gereisd worden naar alle haltes binnen het flexgebied Brugge (www.hoppin.be).

Figuur 24 Parkeervoorziening en haltes De Lijn in de nabijheid van de kerk (<https://stratenplan.ichtegem.be>)

Rol van de kerk in het dorpsweefsel

De Sint-Amanduskerk kent een centrale ligging in het dorpscentrum van Bekegem. Samen met het kerkhof en de dubbele linderij vormt de kerk er een ensemble dat heel beeldbepalend is voor de omgeving. Ook de achterliggende voormalige pastorie met tuin en dreef alsook de vroegere herbergboerderij zorgen voor een waardevolle omgeving.

De kerk is daarnaast uitgerust met een zeszijdige dakruiter met naaldspits, bekroond met een windhaan. Hierin bevindt zich een klok : deze luidt bij het begin van een kerkdienst.

Zowel omgevingslicht als spots zijn aanwezig om de kerk en de dubbelere linderij 's avonds te belichten. Om de linderij van sfeervolle verlichting te voorzien heeft men gebruikt gemaakt van grondlichten.

Ligging ten aanzien van de aanwezige dorpsinfrastructuur

De oude begraafplaats van Bekegem is rondom de kerk gelegen. Deze begraafplaats is sinds de jaren '80 niet langer in gebruik (bijzettingen kunnen tot nu toe wel nog altijd gebeuren). Een nieuwe stedelijke begraafplaats bevindt zich in de onmiddellijke nabijheid - ten noorden van de kerk - in de Kerkweg. Nieuwe begravingen en verstrooiing kunnen op deze begraafplaats worden uitgevoerd.

Tussenin de nieuwe stedelijke begraafplaats en de oude begraafplaats van Bekegem ligt de voormalige pastorie van Bekegem met toegangsdreef. Dit gebouw werd opgericht in 1841 en is mee opgenomen in het beschermde dorpsgezicht rondom de kerk.

Eveneens in de onmiddellijke nabijheid, in de Dorpstraat aan de zuidzijde van de kerk, bevindt zich de Afdeling Bekegem van de Vrije Basisschool Eernegem-Bekegem (Dorpstraat 5). Deze school is gehuisvest in de gebouwen van de voormalige Sint-Laurentiuschool en van het aangebouwd klooster (circa 1900-1901 opgericht). Nadat het klooster in 2003 werd ingenomen door de school werd de kapel van het klooster omgevormd tot een stille ruimte waar godsdienstlessen doorgaan. Sinds 2004 zijn deze gebouwen eigendom van de vzw Decanale Werken Gistel.

Het culturele centrum van Bekegem bevindt zich op wandelafstand van de kerk, op circa 350 meter, en is gelegen in de Kouterstraat. In 1991 werd daar het polyvalente centrum "De Kouter" ingehuldigd. Dit ontmoetingscentrum beschikt over drie zalen die gehuurd kunnen worden door particulieren en verenigingen. Een voetbalterrein is hier eveneens aanwezig.

Ligging ten aanzien van andere gebedsruimten

Binnen een straal van 2,5 km van de Sint-Amanduskerk bevinden zich drie parochiekerken. De parochiekerken van Roksem en Westkerke behoren daarbij tot het grondgebied Oudenburg, de parochiekerk van Zerkegem behoort tot het grondgebied van Jabbeke.

Figuur 25 Situering van naburige parochiekerken (©Google maps)

Wat de ligging ten aanzien van de twee andere parochiekerken van Lchtegem betreft, stelt men vast dat de Sint-Medarduskerk van Eernegem op ongeveer 5 km afstand gelegen is en de Sint-Michielskerk van Lchtegem op circa 11 km afstand.

Tevens zijn er in Bekegem een aantal wegkapelletjes aanwezig, die vooral getuigen van een Mariadevotie.

In de Dorpstraat ter hoogte van het omliggende kerkhof staat er een Mariabeeld, en iets verderop ter hoogte van de Dorpstraat nr.15 is een Onze-Lieve-Vrouwkapel van Lourdes gelegen (gebouwd in 1884). Ter hoogte van de Zeeweg nr.2 richtte men circa 1871 een Onze-Lieve-Vrouwkapel op.

Ook in de Bruggestraat bevindt zich een 19de-eeuwse kapel, toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw. Hoewel deze zogenaamde "Boskapel" dateert uit de 2de helft van de 19de eeuw, was hier vroeger eveneens een kapel aanwezig. Hiervan getuigt de kaart van Ferraris (1770-1778).

Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Liturgische activiteiten

Het actuele gebruik in de Sint-Amanduskerk is gewijzigd ten aanzien van het kerkenbeleidsplan in 2019. Waar er toen nog wekelijks op zaterdag om 17.30 uur een katholieke eucharistieviering was, is dit op heden niet langer het geval. Voor de weekendvieringen in Bekegem wordt er een kalender opgesteld, waar er, zonder regelmaat van de klok, een eucharistieviering doorgaat.

In de periode januari 2025 – mei 2025 betekent dit 1 katholieke viering op zaterdag 29 maart 2025.

Aanvullend is er op dinsdag 15 april om 19u tevens een biechtviering in de Sint-Amanduskerk.

Daarbuiten gaan er ook andere eucharistievieringen in de kerk door, met name:

- Uitvaartenliturgieën/begravenissen
- Huwelijken
- Doopvieringen
- Biechtvieringen
- Speciale eucharistieviering (jubileum), op aanvraag
- Gebedsvieringen
- Schoolvieringen
- Eerste Communieviering (2-jaarlijks)
- Eucharistieviering met Allerheiligen
- Kerstviering/middernachtmis

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Begravenissen	9	5	5	8	3	8
Huwelijken	1	0	2	2	0	3
Dopen	7	3	12	9	4	11

Tabel 1 Aantal begravenissen, huwelijken en doopsels van de afgelopen jaren

Daarnaast is de kerk ook dagelijks open voor stiltebeleving en gebed. Het betreft hier dan voornamelijk de aanbidding van Sint-Laurentius, patroonheilige van de kerk en van Sint-Amandus. Tot slot heeft de kerk een religieuze traditie betreffende de patroonheilige Sint-Laurentius, meer bepaald de Sint-Laurentiusomwegang. De huidige omwegang van Bekegem gaat terug tot 1940 : pastoor Noppe liet toen 4 kapelletjes rond de kerk plaatsen ter eren van Sint-Laurentius en stelde een omwegang in op de

eerste maandag na de feestdag van Laurentius (10 augustus), na het jaargetijde voor de gesneuvelden⁴.

Ander parochiaal gebruik

In de Sint-Amanduskerk is er niet echt voldoende ruimte voorhanden om een parochiale werking (vergaderingen, opslagruimte...) te kunnen uitbouwen. Enkel de catechese gaat wel in de kerk door. Een zangkoor is er niet.

Niet-liturgische activiteiten

De Sint-Amanduskerk kent naast de liturgische en parochiale activiteiten ook een niet-kerkelijk gebruik.

Buiten de uren van de dienst staat zij immers open voor het brede publiek. Buurtbewoners zorgen ervoor dat de deuren van de kerk 's ochtends opengaan en 's avonds gesloten worden.

Een aantal initiatieven werden in het verleden reeds door de gemeente Ichtegem genomen om het gebruik van de kerk te verbreden. Zo staat er een infopaneel op het plein aan de kerk die zowel de kerk, het leven van de heilige Laurentius als de Laurentiusomweg belicht. Verder werd er ook een erfgoedbrochure gewijd aan de Sint-Amanduskerk (uitgeven door de gemeente).

Derden kunnen de kerk eveneens gebruiken. Vaak is dit dan voor culturele activiteiten. Zo kan de kerk gebruikt worden voor tentoonstellingen en exposities. Daarnaast leent de kerk zich ook voor het houden van concerten, gaande van kleinkunst tot klassieke muziek. Jaarlijks vinden er tot op heden twee Laurentiusconcerten plaats, één in de paastijd en één eind oktober.

Het jaarlijkse feest in de gemeente "Bekegem speelt met vuur" bedeeft een speciale rol toe aan Sint-Laurentius, patroonheilige van Bekegem die traditioneel met vuur geassocieerd wordt. Dit dorpsfeest gaat gepaard met heel wat activiteiten, zowel liturgische als niet-liturgische. Het feest opent immers met een eucharistieviering. Vervolgens is er een religieuze ommegang rond de kerk waarbij het beeld van de heilige in stoet bij fakkellicht wordt gedragen. Daarna verklaart een omroeper van op de historische roepsteen van de gemeente het feest voor geopend en maakt de burgemeester een vuur aan. Het feest gaat gepaard met optredens en dergelijke meer.

---

⁴ In 1948 verving men deze kapelletjes door betonnen kapelletjes. Deze werden op hun vervangen door vier kunstbeelden in brons van de hand van Mia Moreaux (Oudenburg).

Parochiekerk Sint-Medardus in Eernegem

Figuur 26 Parochiekerk Sint-Medarduskerk (Vanneste, Pol, 01-01-2010, © Vlaamse Gemeenschap)

Figuur 27 Situering van de parochiekerk Sint-Medardus (<https://stratenplan.ichtegem.be>)

Identificatie

NAAM

Parochiekerk Sint-Medardus

ALTERNATIEVE BENAMINGEN

Sint-Medaarkerk, Sint-Medardus, Parochiekerk Sint-Medaar, Sint-Medarduskerk

GEOGRAFISCHE LIGGING

- Eernegem-Markt zonder nummer (inventaris), Eernegem, Ichtegem
- Provincie: West-Vlaanderen

KADASTER

Ichtegem 2de Afdeling / Eernegem, sectie B nr. 1495c

PLAATS IN KERKELIJKE STRUCTUUR

- Bisdom: Bisdom Brugge
- Decanaat: Torhout-Gistel
- Eenheid/federatie: Pastorale Eenheid Sint-Godelieve Gistel-Eernegem-Oudenburg
- Parochie: Parochie St.-Medardus Eernegem

EIGENAAR

Gemeente Ichtegem

BESCHERMING(EN)

- De parochiekerk Sint-Medardus is gedeeltelijk beschermd als monument (toren) sinds 19-04-1937 omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde, in casu de kunsthistorische waarde en oudheidkundige waarde.
- De parochiekerk Sint-Medardus is vastgesteld als bouwkundig erfgoed. Deze vaststelling is geldig sinds 14-05-2024.

Beschrijving

ARCHITECT P. Buyck
TYPE Hallenkerk met transept
STIJL Laatgotiek, neogotiek
BOUWDATA 1626 (toren), 1852, 1901

Cultuurhistorische waarde

ONTSTAANSGESCHIEDENIS

Volgens de overlevering werd te Eernegem een kerkje gebouwd door een nakomeling van Arnjo en was dit toegewijd aan St.-Medardus. De nakomeling liet zich bekeren en richtte op de plek waar de kerk zich vandaag nog steeds bevindt, een bidplaats op. Eertijds werd het langs drie zijden ingesloten door het Goed ter Belle, het vronnhof of herenhove van Arnjo.

Wanneer het eerste, vermoedelijk houten kerkje gebouwd werd, is evenwel niet gekend. De keuze voor St.-Medardus als patroonheilige wijst in elk geval op een vroeg ontstaan. In de vroege middeleeuwen koos men deze populaire heilige immers vaak als patroon van de kerk, vooral dan in Frankrijk. Verder was Medardus (456-545) in 531 bisschop van Noyon en in 532 eveneens bisschop van Doornik geworden. Eernegem viel onder dat laatste bisdom. Toch gaan de oudste, vage sporen van christianisatie in onze streken pas terug tot de komst van Eligius (+ 660).

Aanvankelijk was het de heer van het Goed ter Belle die een pastoor benoemde en betaalde. Onder impuls van Karolingische vorsten zag men vanaf 779 de tiendplicht ingevoerd worden waardoor boeren jaarlijks een tiende deel van hun oogst moesten afstaan. Hierdoor kon de kerk zichzelf in stand houden. Tussen 850 en 1000 zorgde dit er mede voor dat het grondgebied van Eernegem werd afgebakend : men diende namelijk te weten welke boeren aan de St.-Medarduskerk tiendplichtig waren. In de loop van 11de eeuw bleven die inkomsten in handen van de adellijke families.

In 1083 stuurde paus Gregorius VII de bisschop van Soissons, Arnoldus van Tiegem, naar Vlaanderen om er de vrede te herstellen. Tijdens zijn tocht door Vlaanderen stichtte Arnoldus – vermoedelijk in 1084 – de St.-Pietersabdij in Oudenburg. In zijn levensbeschrijving werd verteld dat hij in dat jaar, naar aanleiding van de feestdag van St.-Medardus op 8 juni, een kerkje zocht dat aan deze heilige gewijd was om er een mis op te dragen. Hij vond zo'n kerkje enkele kilometers ten zuiden van Oudenburg in Eernegem. Hieruit kunnen we afleiden dat er in 1084 in Eernegem heel zeker een kerkje bestond dat gewijd was aan St.-Medardus.

Figuur 28 De St. Medarduskerk afgebeeld op de Heraldische kaart van het Brugse Vrije, Pourbus, gekopieerd door Pieter Claeissens (© Kaart en huis Brugge)

Hoe het Eernegemse kerkje in die tijd eruitzag, weten we niet. Er zijn geen afbeeldingen van bewaard. Vermoedelijk was dat allereerste bidplaatsje een houten bouwseltje. De oudste tekening van de kerk is terug te vinden op het plan van het Brugse Vrije van Pieter Pourbus uit 1561-1571. Het origineel is niet bewaard, maar een getrouwe kopie, gemaakt door Pieter Claeissens in 1601, heeft de tijd wel overleefd.

De 80-jarige Oorlog (1568-1648) liet haar sporen na, zo ook te Eernegem. Het dorp bleef ongeveer twintig jaar onbewoond en het kerkgebouw liet men compleet vervallen. Pas in 1609 kreeg de parochie weer een eigen pastoor. Deze werd voor het eerst door de bisschop van Brugge benoemd. Het nieuwe bisdom had immers het patronaatsrecht en de bijhorende tienden van de abdij van St.-Bertinus in St.-Omer omstreeks 1578 met goedkeuring van de paus overgenomen. Een bewaarde kerkrekening uit 1611 staat bol van uitgaven voor herstellingswerken aan het vervallen kerkgebouw: er werd stro aangeschaft om het dak te vernieuwen en in Brugge ging men hout kopen om een nieuwe deur te maken. De kerkornamenten bleven voorlopig nog in veiligheid in de Berg van Barmhartigheid van die stad, want voorlopig vertrouwde niemand het prille bestand dat Albrecht en Isabella met het protestantse Noorden hadden afgesloten.

BOUWGESCHIEDENIS

Bouw van een nieuwe kerk in de 17de eeuw

Grootsere restauratiewerken kwamen onder het pastoraat van Michaël Vanden Bussche (1627-1645) tot stand. De werken gingen in 1627 van start. In de kerkrekening van 1626-27 lezen we dat de "metsensares vande k(erck)e int annemen van t werck als voort legghen van de steen" een drankje werd aangeboden. Het is tevens in die jaren dat de huidige 35 meter hoge toren van de kerk werd opgericht.

Tijdens een inspectiebezoek op 21 mei 1638, stelde de deken met vreugde vast dat de kerk volledig heropgebouwd en goed onderhouden was. Alleen de voorkerk vond hij wat duister. Volgens zijn verslag stonden er in het gebouw vijf altaren waarvan geen enkele sinds de geuzentroevelen opnieuw heringewijd waren. Enkel het hoofdaltaar van St.-Medardus, het rechteraltaar van Onze-Lieve-Vrouw en het linkse St.-Pietersaltaar waren nog bruikbaar. Bij de Brugse kunstenaar Polycarpus Delschoot

werd enkele jaren later een nieuw hoofdaltaar besteld “mette pillaren ende schilderije”. Het schilderij in het retabel stelde een gekruisigde Christus met de H. Maagd aan zijn zijde voor. Onderaan was het vagevuur afgebeeld.

Op het einde van zijn loopbaan liet pastoor Cornelis Timmermans (1648-1660) nog ingrijpende werken uitvoeren aan de naald van de kerk. Het geraamte van de torenpin werd helemaal vernieuwd en bedekt met schaliën. Een bliksemingslag 1661 veroorzaakte echter veel schade. Hierdoor diende de schaliebedekking van de toren en van de koorkap vervangen te worden. Een nieuwe klok bleek eveneens nodig. Deze werd in 1662 ter plekke gegoten en gewijd.

Figuur 29 Kerk anno 1666 (© ARA, Kaarten en plannen, 645. Bron: Erfgoedbrochure)

Figuur 30 Kaart Ferraris 1771-1778 (© KBR.be)

Een vernieuwing van het dak volgde in 1750. Een nieuwe sacristie richtte men in de zomer van 1769 op ten zuiden van het hoofdaltaar. Verder plaatste pastoor Lodewijk Roelens (1774-1797) 1787-88 drie nieuwe marmere altaren ter vervanging van de oude. Hij kocht ook een preekstoel van de afgebroken Brugse St.-Walburgakerk, die vandaag nog altijd in de kerk te zien is.

Tijdens de Beloken Tijd (1797-1801) onder de Franse bezetting zou de kerk vijf jaar lang niet gebruikt worden voor de eredienst.

Bouw van de huidige kerk : eerste fase

In het begin van de 19de eeuw vertoonde het grondplan van de kerk een grillige structuur met vele uitstulpingen. Dit doet vermoeden dat er reeds veel oplapwerk en kleine uitbreidingen hadden plaatsgevonden. Niettemin bleek de kerk door de toenemende bevolking – van 1800 tot 1850 verdubbelde het inwonersaantal van 1500 naar 3000 – al gauw te klein. In 1848 werd dan ook besloten om het kerkgebouw te vergroten. Bedoeling was om de werken voor twee derden zelf te financieren via de verkoop van eigendommen en voor één derde te betalen via subsidies. Provinciaal architect Pierre

Buyck (1805-1877) werd gecontacteerd om de plannen te tekenen en werd vanaf 1842 als architect van de werken benoemd.

In oktober 1849 bekeek de kerkraad zijn plannen. “Om zijne onregelmatigheid en vervallenden staet” vond Buyck het niet haalbaar om de oude kerk uit te breiden en hij stelde dan ook een neogotische nieuwbouw voor. Alleen de oude toren zou behouden blijven. De kerkraad keurde deze nieuwe aanpak goed. In zitting van 28 oktober 1849 stelde men wel nog enkele aanpassingen voor. De muren moesten dikker en er moest een degelijke vloer komen. De provinciale subsidies lieten evenwel op zich wachten : pas begin 1852 werd ze toegekend en kon men beginnen met het uitschrijven van een offerte. Daarna verliep alles in stroomversnelling. Reeds op 14 juni werd de eerste steen gelegd door deken Van Nieuwenhuysse, op 30 november lag het nieuwe dak en op 2 december werd de ruwbouw ingewijd en hield men een eerste eucharistieviering. Pas twee jaar later op 2 oktober 1854 volgde de plechtige inzegening door bisschop Jan-Baptist Malou.

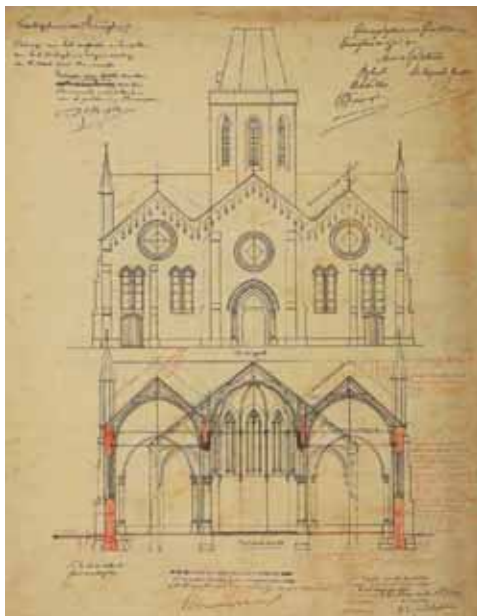
Figuur 31 - Links: Plan voor de gedeeltelijke herbouw van de kerk naar van architect Pierre Buyck 1852 - Rechts: Foto van de kerktoren tussen 1852 en 1901 (© Provinciaal Archief West-Vlaanderen BE PAWV A/F.V. 9551. Bron: De Eernegemse Sint-Medarduskerk. Ichtegems Erfgoed 4)

In tegenstelling tot de gebruikelijke oriëntatie van een kerk, bevond de ingang van de nieuwe neogotische kerk zich in het oosten en het koor zich in het westen. De kerk had een grondplan in de vorm van een Latijns kruis en bestond bijgevolg uit een brede middenbeuk met twee smalle zijbeuken en een dwarsbeuk of transept. Het was een relatief eenvoudig gebouw onder één leien zadeldak. In het huidige vooraanzicht van de kerk is de plaats van die zijmuren gemarkeerd met kleine steunberen. In de kerk zelf zie je vandaag nog tussen het koor en de kruisbeuk de oorspronkelijke breedte van die zijbeuken. Onder de oostelijke puntgevel bracht de architect een spitsboogfries aan, dat doorliep over de breedte van de toren. De huidige smalle blinde spitsboognis en het grote oculus eronder, waarin sinds de jaren 50 van vorige eeuw het mooie brandglas van Onze Lieve Vrouw met Kind te bewonderen valt, waren wel al aanwezig in dit 19de-eeuwse ontwerp. Het spitsboogportaal werd opgetrokken in

geprofileerd baksteenmetselwerk met natuursteen in de plint. Het is vandaag nog altijd zichtbaar. Na afloop van de bouwwerken zorgde de pastoor voor de nagenoeg complete vernieuwing van het kerkmeubilair in neogotische vormtaal. Het calvariekruis aan de zuidkant van de buitenmuur van de kruiskerk dateert eveneens uit die periode.

Bouw van de huidige kerk : tweede fase

Reeds in 1868 opperde het gemeentebestuur het idee om de kerk opnieuw uit te breiden en een nieuwe toren te bouwen op enkele meters ten oosten van de bestaande vervallen toren. Dat plan ging echter niet door. Nadat in 1888 de toestand van de kerktoren echter nog slechter geworden was, stelde de Brugse architect Antonius Verbeke (1828-1907) voor om de toren te herstellen en te verhogen. Dit plan werd evenmin uitgevoerd. Tegen het einde van de 19de eeuw bleek de kerk echt te klein geworden. Pastoor Victor Lanssen (1899-1904) stelde in juli 1899 dan ook voor om zowel de toren te herstellen als de kerk met twee beuken uit te breiden. Op aanraden van Jean-Baptist de Bethune (1853-1907), die in oktober 1899 op bezoek was, verhoogde men de toren niet. Wel dienden de herstellende galmgaten drie verdiepingen te krijgen en moesten dakvensters in de torenpin aangebracht worden. De Bethune raadde ook het bijbouwen van twee aparte zijbeuken af. Hij adviseerde om de bestaande af te breken en uit te breiden.

Figuur 32 Links: Ontwerptekening van René Buyck voor de uitbreiding van de kerk 1902 (© Vlaamse Gemeenschap. Bron: De Eernegemse Sint-Medarduskerk. Ichtegems Erfgoed 4)

Figuur 33 Nieuwsbericht uit de Gazette van Brugge 14/8/1901 (© Erfgoedcel Brugge)

Diezelfde maand besloot de kerkraad om de voorgestelde werken te laten uitvoeren en bij de sacristie van de priesters een nieuwe bergkamer te bouwen. Architect René Buyck (1850-1923), die zijn vader Pierre als provinciaal architect was opgevolgd, kreeg de opdracht. De verbouwingswerken werden op

24 april 1901 voor een bedrag van 36 000 fr. toegekend aan Louis Verhaeghe uit Loppem en Amand Jonckheere uit Eernegem. In oktober van datzelfde jaar waren ze afgerond. Concreet werden de zijbeuken verbreed en opgetrokken. Hierdoor bestaat de westgevel nu uit drie gekoppelde puntgevels met een doorlopend spitsboogfries. Door deze uitbreiding konden er 400 mensen meer dan voorheen in de kerk. In de oorspronkelijke plannen waren in de westgevel van beide zijbeuken ook grote rozetvensters voorzien, maar die verdwenen bij de uitvoering. De zijbeuken zag men bekroond worden met een ijzeren kruis. Lagere steunberen met tussenin smalle, gekoppelde spitsboogvensters, zorgden voor een ritmering.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Boven de vensters naast de middenbeuk bracht men in het metselwerk *Figuur 34 Zicht op de zijbeuk* tekeningen van een puntgevel met een kruis aan. De zijgevels van de kerk beschikten over een met hout beklede dakgoot met een bloktandfries eronder. Er zijn vijf traveeën met telkens twee smalle, gekoppelde spitsboogvensters, geritmeerd door getrapte steunberen.

In september 1917 veroorzaakten bombardementen op het kerkhof veel schade aan de muren en de ramen aan de kerk. Wanneer de Duitsers vervolgens van 11 tot 17 november 1917 het gebouw als paarden- en koeienstal gebruikten, had ook het interieur erg te lijden. Pas van mei tot september 1922 vonden grondige herstellingswerken plaats. De kerk werd nadien ook zwaar geteisterd door de inslag van een V1-bom in juli 1944. Pastoor Oscar Verhaeghe (1945-1953) startte in 1945 al met de eerste reparaties, die vanaf 1952 voor een bedrag van 829 840 fr. door Alberic Verscheure uit Ichtegem grondiger worden aangepakt. Het volledige dak moest worden vernieuwd.

Oorspronkelijk bevond zich aan beide zijden van het koor een laag gebouw onder lessenaarsdak met vierkante vensteropeningen op hoogte. Aan de zuidwestzijde is dat nu nog het geval. Dat is de sacristie voor de misdienaars. Aan de noordwestzijde werd de sacristie voor de priesters in 1964 voor een bedrag van 585 378 fr. door aannemer André Tilleman uit Eernegem fors uitgebreid. Dit minder geslaagde bijvoegsel in gele bakstenen (van slechte kwaliteit) werd naar ontwerp van architect Amand Jonckheere uit Brugge opgetrokken en dit in een vereenvoudigde neostijl. Mede door de materiaalkeuze als door de stijl sluit het niet echt aan bij het neogotische kerkgebouw.

In het najaar van 1991 moest de torenspits aangepakt worden. Het leien dak werd volledig vernieuwd. Ook het lood en grote stukken van de houten constructie, die helemaal tegen houtworm werd behandeld, werden vervangen.

EXTERIEUR : MATERIAALGEBRUIK

Het gebruik van baksteen, alsook het gebruik van natuursteen voor de ornamentiek en de detaillering zijn typisch voor de neogotiek. Onder meer voor de onder- en bovendorpels, de aanzetstenen, de kapitelen, de venstertraceringen en vensterafzaten werd natuursteen gebruikt. De achtzijdige ooststoren is in roodgele baksteen, de rest van de kerk in gele baksteen. Leien bevinden zich op de zadel- en schilddaken en op de torenspits.⁵

Figuur 35 Oostgevel van de kerk

INTERIEUR

De Sint-Medarduskerk vertoont heden een volledig gestukt en witgeschilderd interieur. De middenbeuk en de twee zijbeuken, alsook het transept zijn overdekt door een tongewelf met in de viering een kruisribgewelf. De apsis heeft een halfronde koepel met neogotische ribben. De wanden van het schip, het transept en het koor zijn voorzien van spitsboogvensters. De middenbeuk is gescheiden van de zijbeuken door spitse scheibogen die rusten op ronde pilaren met Korintische kapitelen en een achtzijdig voetstuk in natuursteen. Ter hoogte van de viering bevinden zich vier gelijkaardige gebundelde pilaren.

Figuur 36 Interieur van de kerk (© Vanneste, Pol, 01-01-2010, Vlaamse Gemeenschap)

Figuur 37 Interieur met neogotische afwerkingslagen, vóór 1952 (Bron : De Eernegemse Sint-Medarduskerk. Ichtegems Erfgoed 4)

⁵ De noordwestelijke sacristie ligt daarentegen deels onder een plat- en een zadeldak.

Oorspronkelijk bezat de kerk echter een vrij homogeen neogotische interieur met neogotische afwerkingslagen op de kerkwanden en een neogotische aankleding. Onder meer Van Coillie en Delanier, beiden uit Gent, en later A. Wybo uit Veurne, waren hiervoor verantwoordelijk. Tijdens restauratiewerken in 1952 verdween alles onder een witte verflaag.

Onder invloed van het Vaticaans Concilie in de jaren '60 werd het kerkinterieur verder aangepast en vereenvoudigd. Neogotische polychromie is heden enkel meer bewaard op de altaarstukken en op enkele overgebleven beelden. Ook de beelden die voordien talrijk in de kerk aanwezig waren – aan elke pilaar hing een voetstuk met daarop een heiligenbeeld – werden in februari 1967 uit de kerk verwijderd. De twee buitenste zijaltaren, dat van St.-Jozef in de noordbeuk en dat van St.-Anna in de zuidbeuk, werden eveneens weggehaald. Restanten van het mooie beeldhouwwerk uit het St.-Jozefaltaar bleven nog als versiering in de sacristie voor priesters bewaard.

De koorvloer van de kerk gaat eveneens terug tot de jaren '60 : in het voorjaar van 1964 werd deze met Italiaans witmarmer door bouwaannemer Tylleman gelegd. Later, wanneer het altaar in de jaren '70 naar de viering wordt gebracht, zou daarvoor een houten verhoog worden aangebracht. In juli 1990 verving het Eernegemse tegelbedrijf Strubbe dit door een witmarmere vloerbedekking die perfect aansloot bij de vloer in het koor.

Een laatste belangrijke ingreep aan het kerkinterieur vond plaats in het najaar van 1992. Toen werd er achteraan in de zuidbeuk een weekkapel gebouwd. Een laag plafond onder de spitsboogramen en een glazen wand uit vlakken gekleurd glas aan de zijkant van de eigenlijke kerk zorgden er voor een kleine en makkelijk te verwarmen ruimte. Twee glazen koepels lieten lichtinval van boven toe. Het altaar werd bezorgd door medepastoor André Monstrey en kwam uit Tielt. Op die manier kreeg de kerk een geschikte ruimte om de weekdag- en doopvieringen te houden. De plannen waren getekend door de Eernegemse architect Ingrid Maertens en de werken, waarvan de kosten in belangrijke mate door de parochiegemeenschap gedragen worden, werden uitgevoerd door leden van de ploeg vrijwilligers die eerder parochiezaal Kruispunt had gebouwd.

De glasramen

Aanvankelijk beeldden de vijf vensters in het koor van de oorspronkelijke 19de-eeuwse kerk de belangrijkste taferelen uit het leven van St.-Medardus uit. Deze vensters werd in 1864 door de bekende Brugse glazenier Samuel Coucke (1833-1899) ontworpen. Twee ervan gingen door bominslagen op het kerkhof in september 1917 tijdens de Eerste Wereldoorlog verloren; de drie overige werden vernield door de inslag van de V1-bom op 8 juli 1944.

De glasramen die zich heden in de kerken werden in oktober 1959 door pastoor Jozef De Gruytere (1953-1968) besteld. Ze zijn vervaardigd door glasschilder Crickx uit Jette naar een ontwerp van Rogier Vandeweghe (Ruisselede, 21.05.1923). De vensters verbeelden evenwel geen taferelen uit het leven van de patroon van de parochiekerk, maar tonen afbeeldingen van heiligen die verwijzen naar de Eernegemse kerkgeschiedenis of naar belangrijke kerkelijke patroonheiligen. Deze band wordt duidelijk gemaakt via de schilden onderaan de figuren⁶. De glasramen van het koor zijn in de loop van 2011 verwijderd, gereinigd en waar nodig vernieuwd. De firma Seynaeve uit Hooglede voerde deze werken uit.

Figuur 38 Maria met Kind (Bron: De Eernegemse Sint-Medardskerk. Ichtegems Erfgoed 4)

Het glasraam in het roosvenster aan de oostgevel met de afbeelding van Maria met het Kind dateert eveneens uit de jaren '50.

MEUBILAIR EN ROEREND PATRIMONIUM

Het hoofdaltaar en zijaltaar

Figuur 39 Hoofdaltaar (Bron: De Eernegemse Sint-Medardskerk. Ichtegems Erfgoed 4)

Het hoofdaltaar bevat een vaste altaarsteen die dateert van 1866. Het is in Franse witsteen gekapt door de Brugse beeldhouwer Franciscus Dumon (1827-1884). Het altaar laat zich kenmerken door een zeer rijke iconografie. De onderbouw van het meubel vormt zo een stenen tafel die in medaillonvorm drie taferelen toont, gescheiden door engelen in spitsboogvormige nissen. Het linkse medaillon geeft de bruiloft van Kana weer. In de middelste cirkel zie je het Heilig Hart van Jezus. Het rechtse tafereel beeldt de wonderbare broodvermenigvuldiging uit.

In het retabel zorgen zes smalle spitsboognissen voor een scheiding tussen 5 scènes. Van links naar rechts ziet men in de nissen de beelden van St.-Franciscus, St.-Jozef, twee engelen, St.-Antonius en St.-Franciscus Xaverius. De scènes verbeelden dan

⁶ Van links naar rechts zien we St.-Pieter als patroonheilige van de St.-Bertinusabdij in St.-Omer, St.-Jozef als patroon van het bisdom Brugge, St.-Donatianus die de patroon van de toenmalige paus Pius IX is, de zalige Karel de Goede, St.-Medardus als patroonheilige van de parochie, St.-Arnoldus als stichter van de St.-Pietersabdij van Oudenburg, Onze Lieve Vrouw als beschermvrouw van het Brugse Vrije en St.-Anna als patrones van Vlaanderen.

weer volgende gebeurtenissen : links wordt de moord van Kaïn op Abel geëvoceerd, daarnaast zie je het moment waarop Abraham zijn zoon Isaak wil offeren, maar door een engel van God tot de orde wordt geroepen. Centraal boven het tabernakel wordt de kruisdood van Jezus op de Calvarieberg getoond. Rechts daarvan brengt Melchisedek brood en wijn naar Abraham. In het laatste tafereel trekken de Joden met de Ark des Verbonds door de Jordaan.

De oorspronkelijke versie van het gepolychromeerd neogotisch zijaltaar in de noordbeuk is eveneens van de hand van Franciscus Dumon. Het is toegewijd aan het Heilig Hart, werd geplaatst in 1866 en kreeg in april 1901 een grondig vernieuwingsbeurt. Enkel het bovenste deel van het tafereel is nog origineel. Gekniel bij het Heilig Hart zit daar Margaretha Maria Alacoque, die de devotie ervan in de 17de eeuw heeft gestimuleerd. In 1876 wordt in de zuidbeuk een neogotisch polychroom altaar van Onze Lieve Vrouw van Lourdes geplaatst, waarvan de tafel in 1902 door de firma Cornillie uit Gistel vernieuwd wordt.

De preekstoel

De preekstoel is veruit de oudste kunstschat die de kerk bezit. De kuip en voet zijn afkomstig van de oude St.-Walburgakerk in Brugge die in 1781 werd verkocht en afgebroken. Het meubilair werd eveneens verkocht. Pastoor Louis Roelens koopt de preekstoel voor vijftig gulden – 8 pond 5 schelling 8 groot Vlaamse – wat een koopje heet te zijn.

Over wie de maker van dit pronkstuk van de kerk is, bestaat geen zekerheid. De vele gelijkenissen met de preekstoel in de kerk van

*Figuur 41 Kansel van de preekstoel 1945
(© KIK-IRPA, Brussels, cliché A095237)*

Figuur 40 Preekstoel 1945 (© KIK-IRPA, Brussels, cliché A095237)

Damme laat toe om hem toe te schrijven aan Rycquaert Brouckman. Deze kunstenaar (1623-na 1665) heeft voor heel wat kerken uit de omgeving van

Brugge meubels in laatrenaissancestijl gemaakt. De datum van het ontstaan van de Eernegemse kansel, die in de kuip is aangebracht, namelijk 1642, stelt vragen bij die toeschrijving. Rycquaert Brouckman is dan amper 19 jaar oud. Evengoed kan zijn vader, Jan Brouckman (rond 1596-1674), er aan gewerkt hebben. Van hem is in de kerk van Zedelgem een biechtstoel bekend, waarvan versieringsmotieven in het Eernegemse meubel terug te

vinden zijn. Het leidt echter geen twijfel dat het Brugse meubelmakeratelier van de Brouckmans aan de basis ligt van deze preekstoel.

De kansel van de preekstoel is in laatrenaissancestijl en heeft een totale hoogte van 4,20 m. De kuip heeft een zeshoekige vorm. De vier buitenste panelen van deze kuip zijn onderling gescheiden door kariatiden. Op elk van de vier panelen is een medaillon aangebracht waarop een evangelist is afgebeeld met zijn zinnebeeld. De trap en het klankbord zijn van jongere datum. De trap werd in 1855-56 naar aanleiding van een renovatie van de preekstoel gemaakt door de Eernegemse beeldhouwer Henri Seynaeve⁷. Deze renovatie bood een bijzonder geslaagde aanvulling op de preekstoel. Als versiering van de trapleuning zien we twee engelen die een kelk, een kruis en een anker schragen te midden van druiventrossen. Aan de ingang van de trap houden twee indrukwekkende figuren de wacht. Het klankbord werd in 1859, eveneens door Henri Seynaeve, vervaardigd. Het hangt boven de kuip en wordt gedragen door twee engelenkoppen.

De communiebank

In 1867 beitelde Henri Seynaeve op basis van een ontwerp gemaakt door de Brugse beeldhouwer Franciscus Dumon de communiebank in renaissancestijl. Het is een mengeling van dooreengevlochten druiventakken, druiventrossen en korenaren, met daartussen zeven tafereelen. De eerste afbeelding is van de koperen slang, die Mozes tijdens de tocht van de Israëlieten door de woestijn op een stang zet, waardoor wie door een slang wordt gebeten en naar die afbeelding kijkt, geneest. Het tweede toont een stemmig tafereeltje van Jezus met de Emmaüsgangers aan een tafel gezeten. Zij worden door een dienaar met een kruik wijn bediend. De volgende afbeelding brengt de tafel der toonbroden. Deze twaalf broden stellen de twaalf stammen van Israël voor. Centraal bevindt zich het Laatste Avondmaal. Dit prachtige tafereeltje toont Jezus met rechts van hem vijf en links van hem zeven apostelen. Vier zitten er met de rug naar het publiek. Daarnaast prijkt de Ark des Verbonds. Van de twee cherubijnen is enkel het hoofd en een vleugel te zien. Vervolgens staat er de afbeelding van twee van twaalf verkenners die Mozes naar het Heilig land heeft uitgezonden. Dit duo keert terug, beladen met een zware druiventros, om te bewijzen hoe rijk het land wel is. De kandelaar met de zeven armen die Mozes voor het tabernakel bij de Ark des Verbonds laat maken, sluit de communiebank af.

Het centrale deel van deze communiebank met het tafereel van het Laatste Avondmaal wordt door de Eernegemse meubelmaker Michel Denolf gebruikt om een nieuw altaar te vervaardigen. Ook de deuren

---

⁷ Henri Seynaeve werd zowat de huisbeeldhouwer van de kerk. Henri Seynaeve maakt ook nog het neogotisch koorgestoelte (1860) naar een ontwerp van Franciscus Delanier, die eerder al voor de neogotische aankleding van het koor heeft gezorgd. Verder produceert Seynaeve twee neogotische biechtstoelen (1866), een communiebank (1867), de beelden van St.-Johannes Berchmans, St.-Rochus, St.-Antonius, St.-Barbara en St.-Franciscus Xaverius en het sculptuurwerk aan het orgel (1887).

van de gestoelten voor kerk- en gemeenteraad verwerkt hij in het nieuwe meubel. Met panelen van die zitbanken maakt hij een nieuwe lezenaar en twee gotische blokken worden omgetoverd tot credenstafel. Dit alles wordt naar aanleiding van de aanpassing van de liturgie aan de voorschriften van het Vaticaans Concilie in april 1967 in de kerk geplaatst. Vanaf dan draagt de priester de eucharistieviering immers met het gezicht naar het publiek op. Aanvankelijk bevindt dat altaar zich nog in het koor, maar al vrij vlug schuift het verder de kerk in onder de viering. Ook de andere delen van de communiebank zijn vandaag nog te bewonderen. Ten zuiden achter het altaar staat het deel met de Emmaüsgangers als centrale thema : ten noorden zie je het stuk met de twee verkenners als voornaamste tafereel.

De biechtstoelen

Ook de twee neogotische biechtstoelen vooraan in de kerk zijn van de hand van Henri Seynaeve. De twee meubels kenmerken zich met de typische gotische pinakels en hogels als siermotieven. Bij de ingangen van de biechtstoel in de zuidbeuk staan Petrus met zijn sleutels en Maria-Magdalena met haar bus met kostbaar reukwerk. Tranen van verdriet voor hun zonden rollen op een nogal stereotype manier over hun wangen. Ook in de noordbeuk staan twee wenende boetelingen de biechteling op te wachten. De bisschop is de heilige Augustinus en de andere figuur is de verloren zoon.

De twee biechtstoelen achteraan in de kerk zijn soberder van uitvoering. Ze zijn vermoedelijk 18de-eeuws. In 1756 koopt pastoor Pieter de Vos (1742-1774) een nieuwe biechtstoel in renaissancestijl. Dat is wellicht de huidige biechtstoel achteraan in de noordbeuk, die vroeger altijd door de bezoekende biechtvader is gebruikt en daarom de patersbiechtstoel genoemd wordt. Het meubel in de zuidbeuk is op vraag van pastoor Louis Roelens in 1790 door de Eernegemse timerman Pieter Inghelbrecht vervaardigd.

Figuur 42 Twee neogotische biechtstoelen (en detail) en twee 18de-eeuwe biechtstoelen 1945 (© KIK-IRPA, Brussels, clichés A095228, A095231, A095233, A095234 en A095235)

Schilderijen

De kerk kent geen uitbundige decoratie met schilderijen. Onder meer volgende schilderijen sieren de kerk:

- *De Instelling van de Rozenkrans*, 1863, vervaardigd door Ferdinand Callebert uit Roeselare.
- *De Kruisweg*, 1871, geschilderd door Desiderius Tulpinck (1829-1892) uit Brugge.
- *Het Laatste Avondmaal*, 19de eeuw, vervaardigd door ene François uit Brugge.
- *Onze Lieve Vrouw van de Altijddurende Bijstand*.

Figuur 43 De instelling van de Rozenkrans 1863 F. Callbert (Bron: De Eernegemse Sint-Medarduskerk. Ichtegems Erfgoed 4)

In de weekkapel vind je een kader met een ingekleurde litho van de Franciscaanse boom uit 1881. Lithograaf is Pierre Raoux. Hij is gepubliceerd naar aanleiding van het Franciscaanse jubeljaar 1882 en werd verkocht door Carolus Beyaert in Brugge. Dit werk komt uit de refter van het oude klooster van de zusters.

Beelden

Net als bij de schilderijen bezit de Eernegemse kerk geen groots losstaand beeldhouwwerk. Vele laatgotische beelden verdwenen rond 1852 en werden vervangen door nieuwere beelden. Volgende beelden zijn vandaag nog aanwezig in de kerk :

- Een neogotische, houten beeld van de patroon van de parochie, St.-Medardus, vervaardigd door Franciscus Delanier uit Gent (1851-1900).
- Beeld St.-Petrus.
- Beeld St.-Paulus.
- Beeld St.-Jozef met Jezus, afkomstig is uit het vroegere St.-Jozefaltaar, vervaardigd door Clemens Carbon (1935-1907)
- Beeld van St.-Anna met Maria, het laatste restant van het St.-Anna-altaar, eveneens vervaardigd door Clemens Carbon
- Een beeld van St.-Theresia, vervaardigd door Henri Seynaeve. Dit beeld is samen met dat van St.-Barbara, dat niet uitgesteld is, het enige houten exemplaar van de hand van Henri Seynaeve dat nog bestaat.
- Een beeld van St.-Antonius.
- Mariabeeld, in 1852 in de kerk geplaatst. Het kindje Jezus zie je er evenwel niet meer. Het is begin september 2002 gestolen.

Figuur 44 St.-Medardus (© KIK-IRPA, Brussels, cliché M045608)

Obiits en gedenkplaat

Figuur 45 Grafplaat Bernardus Moens (© KIK-IRPA, Brussels, cliché M045610)

Eveneens deel uitmakend van het patrimonium van de kerk zijn een witte gedenkplaat van Bernardus Josephus Moens, die zich in de weekkapel laat opmerken, en de drie obiits of rouwborden. Het oudste rouwbord dateert van 9 februari 1861 en werd naar aanleiding van de dood van Jules Beaucourt de Noortvelde in de kerk opgehangen.

De twee andere rouwborden zijn van recentere datum. Zij dateren allebei van 1962. Ze horen bij Georges Lantonnois van Rode (°Luik, 1879 - +Eernegem, 08.07.1962) en zijn vrouw Martha de Creeft (°Antwerpen, 1885 - +Eernegem, 29.01.1962). De familie Lantonnois is afkomstig uit het Franse Menotte (dep. Aube). In 1908 bekomt ze de toestemming om van Rode aan haar naam toe te voegen.

ORGEL

Het orgel in de Sint-Medarduskerk werd vervaardigd in 1886-1887 door de befaamde orgelbouwer Ph. Forrest van Roeselare. Veel orgels van zijn hand bestaan er in West-Vlaanderen niet meer. Volgens kenners is het Eernegemse orgel het beste en rijkste exemplaar uit deze romantische stijlperiode.

Aanvankelijk stond er in de kerk echter een Van Peteghemorgel, van de hand van Pieter I Van Peteghem en daterend van 1766. Rond 1880 verkeerde dit orgel zich evenwel in een erbarmelijke staat en besloot men een nieuw orgel te bestellen.

Het nieuwe Forrest-orgel werd eind 1887 in de kerk geïnstalleerd en heeft een vrijstaande speeltafel dat gericht is naar voren en gebouwd is in eikenhout. Op het meubel lees je de naam van de bouwer in sierlijke letters 'Ph. FORREST facteur d'Orgues'. De registerbenamingen zijn uitgevoerd in porseleinplaatjes die ingewerkt zijn in de houten registerknoppen. Boven het bovenste klavier bevinden zich zestien registertrekkers. Links en rechts hiervan zijn bijkomend vier registersbenamingen aanwezig. Wat het onderste klavier betreft, zijn er links en rechts telkens twee registerbenamingen aangebracht. Het brengt het aantal registers op achtentwintig.

De orgelkast en houten versieringswerk aan het doksaal werden vervaardigd in neogotische stijl door Henri Seynaeve in 1887 en dit naar ontwerp van architect Antonius Verbeke.

In de 20ste eeuw onderging het orgel een aantal herstellings- en moderniseringswerken. In 1919 werd het gekuist en hersteld en in 1931 werd er een elektrische ventilator geplaatst. In 1937 volgde een nieuwe reinigingsbeurt en tien jaar later, in 1947, werden 30 bombarde-pijpen verplaatst op een pneumatische afzonderlijke windlade. Al deze herstellingen werden uitgevoerd door J. Anneessens. In 1988 drong zich een grootscheepse restauratie op. Sinds 1947 was er immers niet meer aan het orgel gewerkt. De bvba Loncke Orgelbouw uit Zarren voerde de ingrijpende werkzaamheden uit. Men ging van start op 2 mei 1988 en beëindigde de werken op 27 oktober 1990.

Figuur 46 Aanvraag tot het plaatsen van een nieuw orgel in [de] hoogzaal in de kerk te Eernegem. A. Verbeke 1886 (Bron: De Eernegemse Sint-Medarduskerk. Ichtegems Erfgoed 4)

Architecturale mogelijkheden

In de kerk zijn er momenteel een 325-tal zitplaatsen aanwezig. Niettemin is er ruimte voorhanden om bijkomende stoelen te plaatsen.

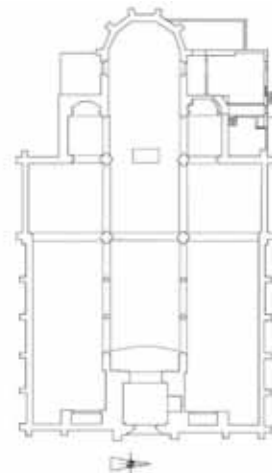
GRONDPLAN

Het grondplan van de kerk ontvouwt een driebeukige kruiskerk met een ooststoren, een schip met drie beuken en een hogere middenbeuk die verder gezet wordt in het koor en uitloopt in een vijfzijdige apsis.

De hoofdtoegang van de kerk bevindt zich centraal in het oostportaal van de kerk. Een dubbele deur verleent er via een inkomzas toegang tot de kerkruiimte. Andersvaliden kunnen zonder problemen gebruik maken van deze ingang. Daarnaast bevinden zich in de hoofdgevel ook zijdeuren : de rechterdeur leidt daarbij naar de rechterzijbeuk. Via de deur aan de linkerzijde komt men in de weekkapel terecht.

Een derde toegang tot de kerk bevindt zich ter hoogte van de sacristie. De sacristie is uitgerust met een afzonderlijk gasvuur.

Deze weekkapel biedt plaats aan circa 50 personen en heeft een afzonderlijk elektrisch verwarmingstoestel en verlichting. Indien gewenst heeft deze weekkapel ook een aparte toegang van buitenaf.

Figuur 47 Schetsmatig grondplan van de Sint-Medarduskerk (op basis van het grondplan opgetekend door architectenbureau Demeyere uit Kortrijk)

MOGELIJKHEDEN NAAR OPDEELBAARHEID VAN DE KERKRUIMTE

De kerk beschikt momenteel over een aantal afgescheiden ruimtes, waaronder de sacristie en de weekkapel. Deze weekkapel werd achteraan in de zuidbeuk van de kerk ingebracht. Er is geen wens noch intentie tot verdere opdeling van de kerk naar de toekomst toe.

AANWEZIGE VOORZIENINGEN IN DE KERK

Verwarming	Verwarmingssysteem op basis van aardgas in 2010 geïnstalleerd ter vervanging verwarmingsinstallatie op stookolie : koude lucht wordt achteraan in de kerk opgezogen en via een ondergrondse gang naar de verwarmingskelder gebracht waar twee ketels met warm water de lucht opwarmen en via roosters vooraan in de kerk weer in het
------------	--

	gebouw brengen. Een minimumtemperatuur van 12° C wordt gegarandeerd. In de sacristie kan verwarmd worden via een afzonderlijk gasvuur.
Verlichting	De verlichting werd eind 2017 volledig vernieuwd met ledlampen.
Elektriciteit	De elektriciteit bevindt zich in een verouderde staat.
Geluidsinstallatie	De geluids- en beeldinstallatie is vernieuwd geweest. Er is projectiemogelijkheid aanwezig. De beeldschermen uit de St-Michielskerk werden overgebracht, maar worden op heden nog niet ingezet.
Brand- inbraakdetectie	Niet aanwezig.
Sanitair	In de kerk is er 1 toilet aanwezig naast de sacristie (en enkel toegankelijk via de sacristie). Deze toilet is niet geschikt voor andersvaliden. Het sanitair wordt voornamelijk gebruikt door priesters en kerkpersoneel, maar is tijdens het kerkgebeuren ook toegankelijk voor kerkbezoekers (bv. huwelijken, begrafenissen...). Hiervan wordt sporadisch gebruikt gemaakt.

AANWEZIGHEID VAN WAARDEVOL INTERIEUR

De Sint-Medarduskerk bezit behoorlijk wat waardevolle interieurelementen, zowel elementen die vast verbonden zijn met de kerk en onroerend van aard zijn (orgel, biechtstoelen, preekstoel, ...) als losse elementen (schilderijen, ...). Aangezien de kerk niet beschermd werd (enkel de toren), genieten deze interieurelementen geen enkele bescherming.

Bouwfysische toestand

De algemene bouwfysische toestand van de Sint-Medarduskerk kan als goed omschreven worden. Het gebouw is bovendien aangesloten bij Monumentenwacht waardoor gebreken tijdig kunnen opgespoord en aangepakt worden.

In het verleden vonden reeds een aantal restauratiecampagnes plaats:

- Van mei tot september 1922 : grondige herstellingswerken na oorlogsschade veroorzaakt door bombardementen in september 1917.
- 1952 : herstellingswerken na oorlogsschade veroorzaakt door de inslag van V1-bom in juli 1944. Onder meer het volledige dak werd vernieuwd.
- Oktober 1959 : nieuwe brandglasramen worden geplaatst.

- Najaar 1991 : restauratiewerken aan de torenspits en vernieuwing van leien dak. Eveneens wordt het lood en een deel van de houten dakconstructie vervangen en wordt er een behandeling tegen houtworm uitgevoerd.
- 2011 : glasramen van het koor worden verwijderd, gereinigd en waar nodig vernieuwd.
- 2022: het herstel van dakgoten, vervanging of plaatsen van extra zinken afvoerbuizen, plaatsen ontbrekende nokpannen, vervangen van boordplanken, terugplaatsen loodslabben en afbreken van 2 niet meer in gebruik zijnde schoorstenen.

In 2024 werd een aanvraag tot premiedossier opgestart met het oog op de restauratie van de toren en daken. Deze werd toegekend midden 2024, waardoor deze werkzaamheden binnenkort verdere uitvoering kunnen krijgen. Deze werken omvatten onder andere:

- verwijderen en vernieuwen van voeg- en (slecht) metselwerk,
- lood- en zinkwerk aan de torengelvels,
- plaatselijk vernieuwen van dakbedekking en bebording,
- reinigen van de torengelvels,
- vernieuwen van dakelementen in aardewerk en houten dakelementen,
- restauratie van dakkapellen, galmborden, smeedijzer ...
- schilderen van dakkapellen en torenkruis,
- vergulden van de windhaan,
- bliksemafleiders.

Naast deze restauratiewerken zal het in de komende jaren aangewezen zijn om ook het interieur van de kerk nauwgezet in het oog te houden.

Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Bereikbaarheid

De parochiekerk Sint-Medardus ligt in het centrum van Eernegem, aan het kruispunt van de Stationsstraat en de Westkerkestraat en is eenvoudig te bereiken met de wagen, de fiets of het openbaar vervoer.

Ruime parkeergelegenheid kan gevonden worden in de directe nabijheid van de kerk. Zowel aan noord- als aan zuidzijde van de kerk zijn er immers publieke parkeerplaatsen aanwezig. Een viertal plaatsen zijn op het Heilig-Hartplein voorbehouden voor andersvaliden, een tweetal plaatsen zijn voorbehouden ter hoogte van het politiekantoor. Ook in de Bruggestraat is een ruime parking voorhanden.

Fietsroutes liggen in de nabijheid van de kerk. De parochiekerk Sint-Medardus is immers gelegen tussen de fietsknooppunten 30 en 64. Ook het fietspad Groene 62, dat in 1985 werd aangelegd in het tracé van de oude spoorlijn Oostende-Torhout, is in de nabijheid gelegen. Aan beide zijden van de kerk is er grote fietsenstalling aanwezig.

Voor wie gebruik maakt van het openbaar vervoer, is er een halte aanwezig aan het hoppinpunt in de Stationsstraat. Deze halte bedient volgende lijnen:

- Lijn 50: Koekelare Dorp (Oostende-Gistel-Westkerke-Eernegem-Koekelare)
- Lijn 51: Torhout Station (Oostende-Gistel-Westkerke-Eernegem-Torhout)
- Lijn 518: Gistel Stadhuis (Torhout-Eernegem-Moerdijk-Gistel)

Daarnaast kan er ook op reservatie gereisd worden naar alle haltes binnen het flexgebied Brugge en flexgebied regio Westhoek (www.hoppin.be).

Figuur 48 Parkeerverzorging en halte De Lijn in de nabijheid van de Sint-Medarduskerk (<https://stratenplan.lichtegem.be>)

Rol van de kerk in het dorpsweefsel

De Sint-Medarduskerk kent een zeer centrale ligging in het centrum van Eernegem waar het mede door haar imposante karakter fungeert als een belangrijk referentiepunt. De kerk is voorzien van een torenspits. Deze torenspits is uitgewerkt als klok- en uurwerktoren. De klokken luiden daarbij om het half uur.

De kerk wordt 's avonds niet afzonderlijk belicht. Wel is er omgevingslicht aanwezig.

Ligging ten aanzien van de aanwezige dorpsinfrastructuur

De Sint-Medarduskerk kent een zeer centrale ligging in de dorpskern, dichtbij horecazaken en winkels. De bebouwing rondom de Markt, in de Aartrijkestraat en de Westkerkestraat, staat dan ook voornamelijk in functie van commerciële en dienstverlenende activiteiten.

Op zichtbare afstand van de kerk bevindt zich de oude pastorie (heropgebouwd in 1849), die later gemeentehuis van Eernegem werd en heden in gebruik is als politiekantoor. De tuin en de tuinmuur van deze pastorie verdwenen rond 1957-1959. In die jaren besloot men immers om het gebouw om te

bouwen tot gemeentehuis en om de tuin om te vormen tot de Grote Markt. De pastorie zelf verdween toen naar de Westkerkestraat (nr. 20) en bevindt zich daar nog steeds.

De hele onmiddellijke omgeving van de kern was in 2002 onderwerp van een dorpskernvernieuwing waarbij de straten in het centrum opnieuw van kasseien werden voorzien en de Markt werd heraangelegd. De oude beplanting bleef daarbij bewaard. Verder onderging de pleinwand ten zuiden van de kerk, waar zich het voormalig klooster en schoolcomplex bevond, een hele transformatie. Een nieuwbouwcomplex werd er opgericht naar ontwerp van architectenbureau Buro II en huist sindsdien het nieuwe administratief centrum van Ichtegem. Het bestaande hoekpand werd geïntegreerd en de achterliggende kapel behouden. In 2013 werd de laatste fase van de dorpskernvernieuwing uitgevoerd. Het Heilig Hartplein werd verruimd en de tuin van Huis Mahieu werd in oorspronkelijke staat hersteld.

De kerk is niet langer meer omgeven door een kerkhof. In 1973 werd het kerkhof immers ontruimd. Een deel van de vrije ruimte die vrijkwam werd ingericht als parkeerplaats (Heilig Hartplein). Reeds vele jaren eerder, in de jaren '30, was er evenwel een nieuw stedelijke begraafplaats aangelegd, op wandelafstand van de kerk in de Kerkhofstraat. Deze begraafplaats is inmiddels niet meer in gebruik voor nieuwe begravingen of verstrooiingen. Deze worden voortaan uitgevoerd op de nieuwe begraafplaats, opgericht in 1976, die gelegen is in de Bruggestraat op circa 1 kilometer afstand van de kerk.

Ten aanzien van de scholen kent de kerk eveneens een heel centrale ligging. De aanwezige scholen zijn immers allen binnen een straal van 500 meter gelegen. De gemeentelijke basisschool van Eernegem 't Mozaïek bevindt zich daarbij in de Westkerkestraat (450 meter), de Vrije Basisschool Eernegem - Bekegem (Afdeling Eernegem) in de Stationsstraat (70 meter), het Sint-Godelievecollege Gistel (Afdeling Eernegem) in de Aartrijkestraat (250 meter) en het MPI De Zandkorrel (Scholengroep 27 Oostende) in de Julien Boedtslaan (350 meter).

Binnen eenzelfde straal van 500 meter zijn bovendien ook heel wat andere voorzieningen aanwezig. Zo ligt het Woon- en Zorgcentrum Sint-Anna, waar zich eveneens een kapel bevindt, op wandelafstand van de kerk. Een filiaal van de bibliotheek is in de Westkerkestraat (nr. 24) gelegen. De zaal het Kruispunt die zich leent voor zaalverhuur en uitgebaat wordt door de vzw Kruispunt bevindt zich op nauwelijks één minuut wandelen. In Eernegem kan men voor zaalverhuur ook terecht in het sport- en cultuurcentrum De Klokkenput in de Bruggestraat. Dit complex bevindt zich op 800 meter afstand van de kerk en biedt mogelijkheid tot het huren van zalen.

Het parochiaal jeugdcentrum Gildhof tenslotte bevindt zich eveneens nabij in de Aartrijkestraat (nr. 43).

Ligging ten aanzien van andere gebedsruimten

De Sint-Amanduskerk van Bekegem en de Sint-Michielskerk van Ichtegem liggen respectievelijk op 5 en 7 kilometer afstand. De parochiekerk van Eernegem wordt daarnaast ook omgeven door een aantal andere parochiekerken. Dit zijn onder meer de parochiekerk Sint-Andreas van Aartrijke, gelegen op 5 kilometer afstand, de parochiekerk OLV-Ten Hemel Opgenomen van Gistel en de parochiekerk Sint-Jozef van Wijnendale, beide gelegen op 8 kilometer afstand alsook de parochiekerk Sint-Martinus van Koekelare, gelegen op 6 kilometer afstand.

In het meer lokale gemeentelijke kader (deelgemeente Eernegem) valt vooral de nabijheid van het klooster van de Zusters Heilige Vincentius aan te halen (Aartrijkestraat). In de kapel van dit klooster gaat dagelijks van dinsdag tot zaterdag een weekmis door om 8.30 u.

Daarnaast wordt het landelijk gebied van Eernegem gekenmerkt door een aantal weg- of veldkapellen. Deze werden gebouwd in de 19de- en 20ste eeuw in diverse groottes en bouwstijlen. De oudste kapel in Eernegem is gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw en werd gebouwd in 1861. Ze bevindt zich in de Biezenstraat.

Andere kapellen bevinden zich onder meer in de Zedelgemsesteenweg, de Processiestraat, de Kapelleweg, de Kapelhoek en op de hoek van de Aartrijkestraat met de Ooievaarstraat

Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Liturgische activiteiten

Op zondagen en hoogdagen om 10.30 uur is er een katholieke eucharistieviering. Gemiddeld zijn hiervoor een 70-tal mensen aanwezig.

Daarbuiten gaan er ook andere eucharistievieringen in de kerk door, met name:

- Weekmis: van maandag tot vrijdag om 8.30 u (op heden in de kapel van het klooster – dit is de intentie om in de toekomst terug te laten doorgaan in de weekdagkapel van de kerk)
- Uitvaartenliturgieën/begravenissen
- Huwelijken
- Doopvieringen
- Biechtvieringen
- Schoolvieringen
- Gebedswake
- Speciale eucharistieviering (jubileum), op aanvraag

- Eerste Communieviering
- Vormselviering
- Vieringen op hoogdagen

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Begravenissen	31	37	23	34	24	27
Huwelijken	2	0	8	5	2	3
Dopen	58	15	52	72	65	56

Tabel 2 Aantal begravenissen, huwelijken en doopsels van de afgelopen jaren

De kerk is daarnaast ook dagelijks open voor devotie. Deze devotie uit zich zowel in het houden van gebed als in het aansteken van offerkaarsjes.

Ander parochiaal gebruik

De kerk is dagelijks open van 8.30 uur tot 16.30 uur.

Daarnaast gaan er in de kerk ook heel wat parochiale activiteiten door. Er zijn onder andere de diaconale acties ten voordele van de 3^e en 4^e wereld. De kerk biedt ook de mogelijkheid tot ontmoeting achteraan in de kerk na bepaalde vieringen.

Tot slot wordt er in de kerk catechesemomenten gehouden, dit ter voorbereiding van het Vormsel en de Eerste Communie.

Niet-liturgische activiteiten

De niet-liturgische activiteiten die in de Sint-Medarduskerk doorgaan, zijn voornamelijk cultureel of toeristisch van aard en gaan sporadisch door. Zo vond er in het verleden in de kerk heel af en toe een concert plaats of tentoonstelling plaats.

Daarnaast staat de kerk ook dagelijks open van 8.30 uur tot 16.30 uur voor losser vrij kerkbezoek. In 2015 gaf het gemeentebestuur van Ichtegem verder een vierde deel uit in de reeks Ichtegems Erfgoed: dit deel was gewijd aan de Eernegemse Sint-Medarduskerk.

Parochiekerk Sint-Michiel in Ichtegem

Figuur 49 Parochiekerk Sint-Michiels (Gilté, Stefanie, 01-01-2010, © Vlaamse Gemeenschap)

Figuur 50 Situering van de parochiekerk Sint-Michiels (<https://stratenplan.ichtegem.be>)

Identificatie

NAAM

Parochiekerk Sint-Michiel

ALTERNATIEVE BENAMINGEN

Sint-Michiel, Parochiekerk Sint-Michiels, Sint-Michaelskerk, Sint-Michielkerk, Sint-Michielskerk, Parochiekerk Sint-Michaels.

GEOGRAFISCHE LIGGING

- Markt zonder nummer, Ichtegem
- Provincie: West-Vlaanderen

KADASTER

Ichtegem 1ste Afdeling / Ichtegem, sectie B nr. 513c

PLAATS IN KERKELIJKE STRUCTUUR

- Bisdom: Bisdom Brugge
- Dekenaat: Torhout-Gistel
- Eenheid/federatie : Pastorale Eenheid Sint-Maarten Koekelare-Ichtegem
- Parochie: Sint-Michiel Ichtegem
- DN 0905

EIGENAAR

Kerkfabriek Sint-Michiel

BESCHERMING(EN)

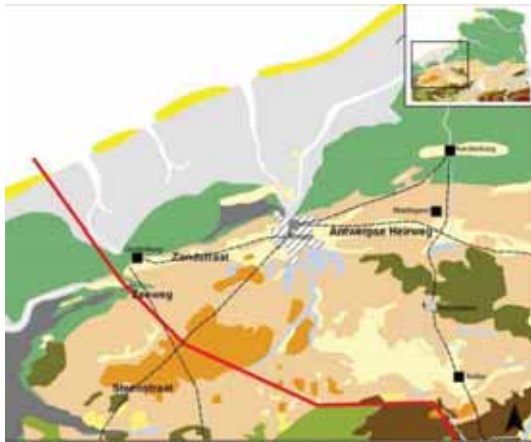
- Een deel van de toren, het romaanse koor en de kruisbeuk van de Sint-Michielskerk zijn beschermd als monument sinds 19-04-1937 omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde, in casu de kunsthistorische waarde en de oudheidkundige waarde.
- In het kader van de restauratie van de toren werd de bescherming uitgebreid. Het bovenste torengedeelte en de torenspits zijn beschermd als monument sinds 04-07-1996 omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde, in casu de architectuurhistorische waarde.
- De parochiekerk Sint-Michiel is vastgesteld als bouwkundig erfgoed. Deze vaststelling is geldig sinds 14-05-2024.

Beschrijving

ARCHITECT P. Buyck (1844, 1873), M. Allaert (1930)
TYPE Hallenkerk met transept en kruisingtoren
STIJL Romaans, gotiek, neogotiek, pseudoromaans
BOUWDATA Vanaf de 13de eeuw

Cultuurhistorische waarde

ONTSTAANSGESCHIEDENIS

Figuur 51 Situering Romeinse wegen (© Wouter Dhaeze)

Gezien de nabijheid van de Romeinse Steenstraat en van de Brugse Heirweg (die zelfs doorheen Ichtegem liep), is het niet onmogelijk dat er in de omgeving van het centrum van Ichtegem eertijds Romeinse aanwezigheid op te merken viel. Zeker is dat vanaf de Merovingische periode Koekelare fungeerde als een villa, een centrale agrarische en bestuursseenheid, waaronder ook dorpen als Ichtegem een plaats kregen. Kerstening ontwikkelde zich doorgaans vanuit deze meer centraal gelegen kernen. In onze gewesten vond deze christianisering vooral plaats in de loop van de zevende eeuw, onder invloed van bisschoppen

als Audomarus (+ 670), Amandus (+ 680) en Eligius (+ 660). De kerken die op deze wijze werden opgericht bleven in handen van de lokale heren op wiens gronden zij werden gebouwd. Momenteel bezitten we in Ichtegem geen materiële resten die expliciet naar deze periode verwijzen. Een kerkje of kapel was in deze periode meestal een eenvoudig houten bouwsel, tenzij er in de onmiddellijke omgeving resten van stenen Romeinse bouwsels aanwezig waren die als bouw materiaal konden dienen.

In de Karolingische periode ontwikkelde zich het tiendensysteem, ingevoerd omstreeks 765 door Pepijn III. Hierdoor moest men binnen een parochie een tiende deel van alle opbrengsten afstaan aan de kerk. Het was dan ook belangrijk te weten welke de grenzen van een parochie waren om te weten wie welke tienden aan welke kerk moest afdragen. Onder het bestuur van Karel de Grote in de tweede helft van de achtste eeuw, neemt dit een vaste vorm aan. Op dat moment kregen de parochies, en daarmee samengaan de dorpen, hun vaste naam. Daarvoor baseerde men zich op het patroniem van de kerk voor de kerkelijke en het eponiem van de leidende familie voor de burgerlijke benaming. De Sint-

Michielsparochie en de woning van de lieden van Hihto (Hihtingaheim) waren definitieve benamingen geworden voor ons dorp.

Een eerste vermelding van Ichtegem gaat terug tot 1026. Bisschop Harduinus van Doornik schonk toen in een akte de altaren van Ichtegem, Ettelgem, Westkerke en Roksem aan Rodericus, 37ste abt van Sint-Bertijns. Pas in 1559 werd de kerk uit het bezit van Sint-Bertijns gehaald en toegevoegd aan het nieuw opgerichte bisdom Brugge. Van een laat-Karolingisch kerkgebouw uit deze periode hebben we geen enkel spoor. Kerk, kerkhof en pastorie vormden één geheel en waren tot in de late middeleeuwen volledig omwald (aansluitend op de Blekerijbeek). De toegang gebeurde via een brug over de wal aan de westzijde van de kerk (waar tevens de ingang lag). Mogelijkerwijze verwijst deze situatie nog naar de oorspronkelijke domaniale inplanting, waarbij een achtvormige gracht opper- en neerhof omsloot.

BOUW LAATROMAANSE KERK

Wanneer de laat-Romaanse kerk in Ichtegem werd gebouwd, is niet gekend. Vermoedelijk gebeurde dit in het midden van de 13de eeuw. Het was een kruiskerk met vieringtoren, volledig opgetrokken uit lokale Panesiliaan veldsteen onder zadeldak. Sommige restanten zijn nu nog steeds te zien

De huidige ingang van de kerk situeerde zich ter hoogte van het oorspronkelijke Romaanse koor dat waarschijnlijk rechtlijnig afgesloten was, hoewel aanwijzingen bestaan van een halfronde apsis. Het is echter niet duidelijk of deze uit de Romaanse periode dateerde. Het dak van het voormalige romaanse koor volgde de schuining die nog zichtbaar is in de aanwezige blindnis. Deze bestaat uit twee driehoekige velden van elkaar gescheiden door een rechthoekige middenpartij, versierd met drie halfzuilen voorzien van kapiteel en voetstuk. Het kleine romaanse venster dat onder deze blindnis prijkt (met brandglas van Sint-Michiel) is niet oorspronkelijk, maar werd er bij de verbouwing door architect Allaert in 1930 in aangebracht, net als de twee rondbogige kleine vensters in de beide zijanten van dit toenmalige koor⁸. Het rondboogportaal werd in de buitenmuur pas ingebracht in 1844, toen de ingang van de kerk werd verlegd van het westen naar het oosten. Op dat ogenblik bestond de dubbele deur echter nog uit eenvoudige rechthoekige panelen en was er op de buitengevel nog sprake van twee sierlijsten, de bovenste recht, de onderste met een rondboog die plaats liet voor een timpaan boven de ingang deur.

---

⁸ Voor deze verbouwing waren deze vensters veel groter, vergelijkbaar met de rondboogvensters die nu in de transeptarmen nog te zien zijn (maar door Allaert sterk gerestaureerd zijn). Dit is duidelijk te zien op foto's van voor de Eerste Wereldoorlog.

Figuur 52 Oostelijke binnenmuren van het transept van de Romaanse kerk 1940 (© Broeder Firmin)

Daarnaast is ook het transept van de romaanse kerk bewaard gebleven. Dit transept heeft een licht trapeziumvormig grondvlak dat vooral in de noordelijke dwarsbeukarm duidelijk is en licht versmalt naar de beuken toe. De oostelijke binnenmuren zijn onderverdeeld in drie grote blindnissen waarvan de bogen steunen op halfzuilen met kapiteel. In de noordelijke transeptarm wordt deze versiering doorbroken door een later ingevoegd spitsboogvenster (verbouwing van circa 1445); in de zuidelijke arm van het transept is de versiering wel intact gebleven. Tegen deze muren moeten de zijaltaren hebben gestaan. Of die ook al in deze periode aan OLV en Sint-Sebastiaan waren toegewijd, weten we niet. Kennelijk waren er tussen de transeptarmen en het koor geen kleine aanbouwen voorzien als sacristie en nutsgebouw. De overgang tussen de transeptarmen en de zijbeuken vond eveneens plaats door middel van rondbogen, vergelijkbaar met de bogen die de transeptarmen met de toerenvoet verbinden. De afsluitende gevels van de transepten zijn uitgewerkt als puntgevels. Zij laten zich kenmerken door een romaans venster en een blindnis in de geveltop.

Eveneens teruggaand tot deze romaanse kerk is de achthoekige vieringtoren. De overgang van de vierkante onderbouw van de vieringtoren naar de achtzijdige verdieping verloopt daarbij via versneden hoeken die telkens afgedekt worden met de helft van een vierkante piramide. Hoe de oorspronkelijke torenspits er heeft uit gezien, weten we momenteel niet. Het lijkt er op dat het gemetste gedeelte niet veel hoger kwam dan de nok van schip, transept en koor, die op dat ogenblik een gelijke hoogte bezaten. Onduidelijk is de functie van de vier vensters of doorgangen die in de vierkante onderbouw van de toren aanwezig zijn, maar zich beneden de nok van de aansluitende volumes bevinden en aldus binnen, boven de vlakke zolderingen, in transeptarmen, koor en schip zouden uitkomen.

Het schip van de romaanse kerk is verdwenen, maar zou driebeukig zijn geweest en ongeveer 20 meter lang. De ingang van de kerk bevond zich in het westen. Afgaande op de tekening van Serafijn Vermote uit 1814 bezaten de vlakke zijgevels van het schip langs beide zijden vier rondboogvensters waartussen niet sterk geprononceerde steunberen aanwezig waren. De ingangszijde aan de westkant van de kerk werd gekenmerkt door een vlakke gevel zonder portaal waartegen twee steunberen in drie geledingen waren aangebracht. Centraal in deze zijde was de toegangsdeur met erboven een rondboograam van ongeveer dezelfde afmetingen als de deur.

Figuur 53 Kerk te Ichtegem volgens Vermote (© S. Vermote. Bron: De Ichtegemse Sint-Michielskerk. Ichtegems Erfgoed 2)

In hoeverre de middenbeuk in een basilicale opbouw boven de zijbeuken uitstak en op deze wijze via een reeks ramen licht ving, is momenteel niet meer na te gaan, maar indien we de voorgemelde tekening als uitgangspunt nemen, komen we tot de vaststelling dat de beide westelijke steunberen eigenlijk geen basilicale opstand toelaten. Hun functie was het opvangen van de druk van het dak via de pijlers en bogen die tussen de middenbeuk en de zijbeuken stonden. De kleine steunberen in de zijgevels laten toe te veronderstellen dat ook in Ichtegem geen stenen tongewelven aanwezig waren, maar dat er binnenin ofwel een open dakstoel, een houten tongewelf of een vlakke zoldering moet zijn geweest. Momenteel is er in de zuidelijke transeptarm nog een vlakke houten zoldering te zien. Het lijkt er op dat de herstellingen van 1737 grotendeels de oorspronkelijke vorm van het dak hebben behouden. Aan de zuidzijde van het schip staat een kleine ruimte van latere datum aangebouwd. De functie hiervan is niet bekend, evenmin als het bouwjaar. Gezien de asymmetrie van de aanbouw is dit waarschijnlijk een latere toevoeging, misschien om het gebrek aan nutsgebouwtjes te compenseren.

GOTISCHE VERBOUWING (15DE EEUW)

De kerk werd omstreeks het midden van de 15de eeuw in gotische stijl gerestaureerd. Deze bouwfase lijkt niet sterk structureel ingrijpend te zijn geweest, want noch de toren, noch het romaanse schip blijken effectief herbouwd te zijn. Veeleer ging het om een aantal instandhoudingswerken, die zich vooral op het toenmalige koor en de zijaltaren, nu de ingangszijde, hebben toegespitst. De oostzijde van de noordelijke transeptarm werd bijvoorbeeld voorzien van een spitsboogvenster dat gevat zit in een geprofileerde geelbakstenen omlijsting en met bakstenen maaswerk is uitgewerkt. Deze inpassing heeft

er kennelijk ook voor gezorgd dat er boven het raam herstellingen werden uitgevoerd in grotere blokken roestbruine ijzerzandsteen. Dergelijke blokken komen ook elders in de gevels nog terug, maar het is niet duidelijk of dit eveneens verwijst naar 15de-eeuwse herstellingen.

Verder werd ook de oostelijke geveltop van het koor opgetrokken en versierd met een blindnis. Dit houdt alvast in dat minstens het dak boven het koorgedeelte in deze verbouwing volledig werd vernieuwd. Aangezien men de daken van de transeptarmen en van het schip nooit op dezelfde hoogte bracht, zou dit kunnen inhouden dat de verbouwing zich ook hiertoe beperkte.

17DE-EEUWSE RESTAURATIE

De Sint-Michielskerk kwam niet ongevend uit de godsdienstoorlogen : de klok werd uit de toren geroofd (1580) en de kerk zelf werd zwaar vernield (1610). Herstellingen vonden tussen 1610 en 1620 plaats. Over de aard van deze herstellingen is evenwel niet veel geweten. Vermoedelijk voerde men enkel de meest hoogdringende herstellingen uit en legde men de nadruk op het herinrichten van het compleet vernielde interieur. Zeker is dat er in 1620 een nieuwe klok werd gegoten en dat de vernieuwde kerk op 29 juni 1620 door de Brugse bisschop Dionysius Christoffel werd ingewijd. Bij die gelegenheid zou in de drie altaren een relikwie van de 11000 maagden van Keulen zijn geplaatst. Het hoofdaltaar was op dat ogenblik kennelijk toegewijd aan Sint-Michiel, de zijaltaren aan OLV en Sint-Sebastiaan.

GROTE INTERIEURAAANPASSINGEN (18DE EEUW)

Daken en ramen waren in zo'n slechte staat dat het hoofdaltaar onbruikbaar was en de bisschop in 1737 verplichtte om de kerk te herstellen. Middenschip en zijbeuken kwamen hierdoor onder één nieuw zadeldak. De vieringtoren kreeg waarschijnlijk pas nu een leien dak met houten torentje met daarin galmgaten. Stilistisch zijn de twee wijvatervaten die nu in de binnenmuren van het portaal zijn ingemetseld in deze periode te plaatsen en dus waarschijnlijk overblijfselen van deze verbouwing.

Figuur 54 Kaart Ferraris 1771-1778 (© KBR.be)

Het herstel van de kerk richtte zich in hoofdzaak echter op een nieuwe aankleding van het interieur. Getuige van deze interieurvernieuwing zijn de drie nog aanwezige biechtstoelen die in 1744 werden vervaardigd door de Brugse beeldhouwer en schrijnwerker Pieter De Roo. Ze zijn uitgewerkt met

medaillons, respectievelijk van de Goede Herder (biechtstoel pastoor), Maria Magdalena en de heilige Petrus (biechtstoelen van beide onderpastors). De drie versieringen wijzen allemaal op boete en vergiffenis. Op de klapdeurtjes van het priestergedeelte staat telkens een afbeelding van het alziende oog.

Ook de gesculpteerde eikenhouten communiebank dateert van het midden van de 18de eeuw. De bank werd in 1980 evenwel verzaagd om dienst te doen als afsluiting van het huidige doksaal. Aanvankelijk bestond de communiebank niettemin uit drie panelen waarvan het middelste uit twee deurhelften was samengesteld. Dit middenpaneel stelt een stralenkrans voor, gedragen door twee gevleugelde engelhoofdjes en omgeven door een wolkenband. Deze krans is gevat in een decor van graanhalmen en druivenranken. Het linkerpaneel stelt de ark des verbonds voor in een medaillon tegen een achtergrond van acanthusbladeren, het rechterpaneel de tafel met toonbroden eveneens op dezelfde wijze ingekaderd. Op de licht vooruitspringende balusters zijn gestileerde hangende guirlandes afgebeeld.

Het altaar in gemarmerd hout werd in 1745 vervaardigd en in de linkerszijbeuk (de “vrouwenbeuk”) geplaatst. Het was toegewijd aan OLV, zowel in de Romaanse als in de neogotische kerk. Bovenaan het altaar bevindt zich een beeld die de verheerlijking van Maria met kind voorstelt. Hoewel de wereldbol en scepter in 1933 kennelijk nog aanwezig waren (maar al in 1944 waren verdwenen), geven verder de wolken en de engelen aan de voeten van het beeld duidelijk weer wat het iconografische thema was dat het altaar bepaalde, hierin geholpen door het aangebrachte Mariamonogram. In 1944 bleek het middengedeelte van het altaar te worden ingenomen door de Lourdesgrot met beeld van OLV Onbevlekt Ontvangen⁹. Momenteel is deze grot achteraan de kerk te zien.

---

⁹ De invoeging van deze grot kan ten vroegste hebben plaats gevonden na 1864, het jaar waarin in Lourdes het beeld van Maria in de authentieke grot is geplaatst

Figuur 55 OLV-altaar 2014 (© A. Naert)

Latere toevoegingen aan dit altaar zijn het neogotische polychrome houten beeld van OLV Onbevlekt Ontvangen met de typische attributen maansikkel en slang onder de voeten en een Brugs retabelschilderij in olieverf op doek uit de 17de eeuw dat de aanbidding van de wijzen voorstelt.

Eveneens in 1745 werd het Sint-Sebastiaansaltaar vervaardigd dat een plaats kreeg in de rechterzijbeuk (de "mannenbeuk"). Het vertoont een gelijkaardige barokke vormgeving en is in dezelfde materialen uitgevoerd. Niettemin is geprobeerd om door middel van kleine verschillen er voor te zorgen dat beide altaren niet identiek zouden zijn. Het Sint-Sebastiaansaltaar is bovenaan versierd met een alziend oog in een gelijkzijdige driehoek, de afbeelding van de goddelijke drie-eenheid. Niets op het altaar wijst structureel op een altaar toegewijd aan Sint-Sebastiaan. Dit wordt ons voornamelijk duidelijk gemaakt door archiefbronnen. Het embleem dat de pelikaan voorstelt die zijn jongen voedt met het eigen bloed wijst daarentegen wel in die richting. In 1860 liet pastoor Joannes Bruwier dan ook een nieuw schilderij van de marteldood van Sint-Sebastiaan maken door Ferdinand Callebert uit Roeselare. Dit schilderij is nog steeds het centrale gedeelte van het Sint-Sebastiaansaltaar.

Figuur 56 Sint-Sebastiaansaltaar 2014 (© A. Naert)

Achteraan in de huidige kerk hangt een witmarmere grafplaat van Petrus de Brouckere (pastoor van 1755 tot 1785). Deze plaat moet oorspronkelijk waarschijnlijk op de vloer in of bij het koor zijn aangebracht¹⁰. De grafplaat van Nicolaus Verbeke (pastoor van 1711 tot 1729) uit 1729 is na de neogotische verbouwing eveneens achteraan in de kerk aangebracht.

¹⁰ Dit is opmerkelijk omdat de Oostenrijkse keizer Jozef II op 26 juni 1784 bij decreet bepaalde dat begraving in de kerk niet langer toegelaten was. Kennelijk sijpelde de grote politiek maar traag door tot het West-Vlaamse platteland.

1844 : BOUW VAN HET NEOGOTISCH SCHIP

Mede onder invloed van het katholieke reveil en de aangroei van de bevolking, drong een vergroting van de kerk zich op. In 1844 wordt de sloop van het Romaanse schip noodzakelijk. Het wordt vervangen door een neogotisch schip dat twee maal zo lang is, met een naar het westen georiënteerd koor. Om de kerk meer te laten aansluiten bij het dorp zelf, wordt de as van het gebouw 180 graden gedraaid en komt de ingang aan de huidige marktzijde te liggen en niet langer aan de kant van de huidige brouwerij Strubbe. Dit houdt tevens in dat de rijkste graven uit de volle middeleeuwen momenteel onder het portaal en in de transeptarmen moeten liggen en niet in het huidige koor.

Architect Buyck leidde de verbouwing, die uit twee onderscheiden campagnes bestaat. Eerst werd het neogotische schip gebouwd, pas een dertig jaar later werd de toren aangepakt.

Figuur 57 Zicht op het schip van de kerk 2014 (© A. Naert)

Deze bouwfase van 1844 concretiseert zich in onder meer in het schip van de kerk. Dit bestaat uit een rode verankerde baksteenbouw onder leien zadeldaken en kenmerkt zich door een ritmering van steunberen en spitsboogvensters onder een driuplijst. De hoofdbeuk van één travee kreeg een driezijdige afsluiting als koor met spitse blindnissen met doorgetrokken driuplijsten. De zijkoren kregen een rechte afsluiting. De vensters waren iets kleiner en iets meer gedrongen dan de huidige.

Verder worden in de oksel van hoofd- en zijkoren een sacristie en nutsgebouw onder leien bedaking aangebracht, elk met een spitsboogvenster onder driuplijst. De buitendeur van de sacristie wordt in een latere fase toegemetsd.

Het koor van de Romaanse kerk werd tot portaal van de neogotische kerk verbouwd : het werd een witgepleisterd portaal met zwarte tegelvloer (Basècle) dat op de hoofdbeuk uitgaf door middel van een vleugeldeur (paneeldeur) met enkele zijdeuren, waartussen pilasters met kapiteeltjes stonden. Aan de

oostzijde werd een rechthoekige deur (niet de huidige ingang deur) onder een rondboog met timpaan in de Romaanse gevel aangebracht. In welke mate dit nu gebeurde, dan wel bij de verbouwing van het torengedeelte in 1873 is niet duidelijk.

Zeker is dat vanaf 1844 een ingang (voorlopig of definitief) diende aanwezig te zijn in de nieuwe voorzijde van de kerk. Het kleine Romaanse raam met brandglas van Sint-Michiel is op dat ogenblik nog niet in de muur aangebracht en zal er pas bij de restauratie van 1930 worden ingepast.

Binnenin werd de kerk uiteindelijk een hallenkerk door het afsluiten van de ruimten onder de transeptarmen. De zijbeuken worden van de hoofdbeuk gescheiden door spitsbogige scheibogen rustend op natuurstenen zuilen met bladkapitelen. De overwelling van de middenbeuk gebeurt door een spitstongewelf met trekankers, deze van de zijbeuken door kruisribgewelven. De vloer in een patroon van wit-zwarte tegels is van een ander type dan deze aanwezig in het portaal wordt er pas later in aangebracht.

Figuur 58 Neogotische interieurafwerking (© Uitg. Van Ryckeghem - Masschaele Bron: Delcampe Item #482854556)

Aanvankelijk waren de binnenmuren van het schip rijkelijk beschilderd met neogotische motieven. Zo zag men onder meer imitatievoegen, sierbanden met gestileerde wijnrankmotieven, geometrische leliemotieven en vierpassen. Het koor kreeg een aparte, meer uitgewerkte versiering en vertoonde medaillonversiering, baksteenimitatie, gotische boogmotieven alsook twee levensgrote engelen. Heden vertonen deze muren een lichtbeige schildering.

Figuur 59 Neogotisch hoogaltaar en vooraan de 18de-eeuwse communiebank 1944 (© KIK-IRPA, Brussels, cliché A062078)

Tot slot werd de kerk ook voorzien van een neogotische hoogaltaar. Dit bestond uit een centrale gesculpteerde calvarie met aan weerszijden een gotische tweepas. Onderaan bevonden zich centraal twee aartsengelen en aan de buitenzijde twee vrouwelijke (monastieke) heiligen. Het centrale retabelstuk van dit neogotische hoogaltaar staat momenteel op de grond in de winterkapel (de noordelijke

transeptarm), het bijhorende tabernakel is dan weer terug te vinden op het doksaal.

1873 : BOUW VAN EEN NEOROMAANSE TOREN

De bovenzijde van de toren wordt in 1873 herbouwd in pseudo-Romaanse stijl naar plannen van provinciaal architect Pierre Buyck en op aangeven van pastoor Joannes Bruwier. Opvallend is de hoge scherpe onromaans aandoende spits op de toren. Bij de torenreconstructie verkoos de architect om een nieuwe neoromaanse stenen verdieping op de bestaande toren aan te brengen waarboven hij vervolgens een spitse onromaans aandoende toren optrok. De klokkenverdieping had voortaan dus twee geledingen. De onderste geleding kenmerkt zich door per drie of vier gekoppelde rondboognissen met Romaanse zuiltjes; de bovenste geleding door gekoppelde en verdiepte galmgaten onder een doorgetrokken druiplijst. Onder de dakrand zien we een aflijnende tandlijst met zaagtandmotief. Verder worden ook de gotische ramen uit het schip van 1844 vervangen door spitsere exemplaren die een meer uitgewerkte blauwstenen binnenstructuur vertonen. Momenteel zijn ze weer verdwenen, waarschijnlijk na de veranderingen van 1965 toen de brandglazen werden vervangen door ongekleurd glas in metalen zettingen.

Figuur 60 De spitse toren na 1873 en voor 1930 (© Uitg. A. François - Fol, Brugge Bron: Delcampe Item #263995785)

Figuur 61 De spitse toren na 1873 en voor 1930 (Bron: Delcampe Item #456746199)

19DE EEUW : INTERIEURANPASSINGEN

Figuur 62 Preekstoel 2014 (© A. Naert)

Macharius Franciscus Gryson en zonen vervaardigden tussen 1851 en 1863 voor de kerk een nieuwe preekstoel in neo-renaïssancestijl. Pastoor Bruwier was verantwoordelijk voor het iconografisch programma hiervan : de preekstoel stelt een rots met een eik voor alsook Mozes die een personificatie van de afgoderij vertrapt. Naast hem staat de Ark des Verbonds met twee geknielde engelen. Aan de voet van de trapleuningen staan de vier Latijnse kerkvaders : paus Gregorius de Grote (met tiara), Hiëronymus van Jeruzalem (met leeuwte), Augustinus van Hippo (met vlammeend hart) en Ambrosius van Milaan (met bijenkorf). Op de achterzijde waar beide trappen samenkomen wordt het offer van Abraham en Isaac afgebeeld. De zeszijdige kuip dateert van 1680 en stelt de vier evangelisten voor van elkaar gescheiden door engelenfiguurtjes. Deze kuip bleek ook al deel uit te maken van de voorgaande preekstoel uit de 17de eeuw.

Mogelijk was Macharius Gryson ook verantwoordelijk voor de vervaardiging of restauratie van het koorgestoelte.

Eveneens teruggaand tot deze periode, zijn volgende interieurelementen ¹¹:

- Zelfportret, 1860, geschilderd door Ferdinand Callebert
- Lourdesgrot, 1864, aanvankelijk ingevoegd in het OLV-altaar, heden aanwezig achteraan in de kerk
- Kruisweg, 1896, vervaardigd door kunstschilder P. Berchman
- Doopvont, 1801-1810

---

¹¹ Van de aanwezige roerende goederen werd er in 1970 een inventaris opgesteld. Hiervan zijn regelmatig updates uitgevoerd. De laatste update dateert van 2011.

1930 : RESTAURATIE KLOKKENVERDIEPING

Architect Allaert was verantwoordelijk voor de restauratie van de klokkerverdieping. Hij verving de spitse toren van architect Buyck door een stompe toren teneinde het Romaanse karakter van de kerk beter weer te geven. Hij inspireerde zich hiervoor op soortgelijke torens in de regio, waaronder die van Torhout. Het buitenparement werd vervangen door steen uit Dolhain. Tevens werd het eertijds dichtgemaakte gotische raam in de noordelijke transeptarm opengemaakt en hersteld. Verder werd de voordeur van de kerk vervangen door een poort met ronde bovenkant waarboven een rondboogvenster werd geplaatst¹². Tenslotte werden ook een aantal vensteropeningen aangepast : zo werden de grote Romaanse vensters onder de twee kleine bovenraampjes in de zijgevel van het voormalige koor dichtgemaakt en vervangen door kleine Romaanse vensters. Tevens kregen de Romaanse vensters in de afsluitende gevels van de transeptarmen een nieuwe omranding. Bovenaan aan de oostzijde werd een kleine Romaanse vensternis aangebracht.

Figuur 63 Toren 2014 (© A. Naert)

1965 : DE VERBOUWING VAN HET HOOGALTAAR

In navolging van het Vaticanum II, kreeg het interieur van de kerk een grondige transformatie. Door het hele interieur wit te schilderen verdween de neogotische polychromie. De brandglazen van de gotische ramen werden vervangen door helder glas en werd de binnen-indeling van de ramen weggenomen. Doordat het oude hoogaltaar onlosmakelijk verbonden was met deze neo-gotische beschildering van het koor diende een oplossing te worden gezocht bij het plaatsen van een nieuw retabelstuk dat men autonoom van deze koorschildering wenste te laten functioneren. Het centrale deel van het vroegere retabel kreeg een plaats in de huidige winterkapel.

Het "nieuwe" retabel werd geplaatst in 1967 en dateert uit 1731. Het barokke retabel is waarschijnlijk afkomstig uit de Sint-Trudikerk en werd naar Ichtegem overgebracht door pastoor Yserbyt. Voor het middenstuk, dat nu leeg is, hangt het grote calvariekruis dat voordien buiten in de zuidelijke oksel tussen portaal en transept hing. Het altaar wordt hierdoor de facto aan Christus opgedragen en verwijst niet langer naar de eigenlijke patroonheilige Sint-Michiel. Boven het centrale gedeelte bevindt zich een doek met de afbeelding van het gezicht van Christus (het doek van Veronica), waarboven een uitgewerkt

¹² Het is tijdens deze verbouwing dat hij vaststelt dat er sporen van een rondboog aanwezig zijn die zouden kunnen wijzen op de aanbouw van een oorspronkelijke Romaanse apsis.

timpaan met twee bloemendragende cherubijnen en een centrale cherubijn met datumschild "1731". Het schilderij "Het laatste avondmaal" dat nu achteraan links in de kerk hangt, werd gedacht een overblijfsel te zijn van het vorige hoofdaltaar en dateert van 1735. De grootte van het doek en de vorm trekken deze stelling evenwel in twijfel.

In navolging van de opvattingen van Vaticanum II wordt de oude communiebank verwijderd en even aan de kant gezet. Het altaar dat in 1953 aan de kerk werd geschonken bleef eveneens behouden en kreeg ook een plaats in het hoogaltaar. Het merendeel van de heiligenbeelden die tot dan toe de pilaren en de zuilen sierden, verdwenen echter wel uit het beeld. Mogelijks gaat ook de huidige vloer van de kerk terug tot deze verbouwingcampagne.

KLEINERE INGREPEN IN DE LOOP VAN DE 20STE EEUW

Een aantal kleinere ingrepen vonden eveneens in de loop van de 20ste eeuw plaats.

- In 1923 zijn de nieuwe klokken klaar om in de toren te worden gehangen nadat de vorige in 1917 waren geroofd. Deze worden ingewijd door pastoor Willaert. In 1943 zullen de Duitsers twee klokken terug weghalen.
- In 1953 schenkt de parochie een nieuw witmarmeren altaar aan pastoor Achiel Dewulf, gemaakt naar ontwerp van architect Arthur Degeyter. Dit altaar draagt een decoratie met alziend oog van God, in een driehoek verwijzend naar de Heilige Drievuldigheid. Momenteel maakt dit altaar deel uit van het hoogaltaar.

ORGEL

Het orgel in de Sint-Michielskerk is een Van Peteghemorgel dat in 1767-1768 door Pieter Van Peteghem werd vervaardigd, samen met zijn zoon Lambert-Benoit Van Peteghem.

Na de bouw van het neogotische schip in 1844 kreeg het orgel een nieuwe plaats toegewezen op het doksaal dat nu aan de oostzijde van de kerk, pal onder de Romaanse toren werd ingeplant. Het orgel was ondertussen aan restauratie toe. Hiervoor werd orgelbouwer Pieter Loncke senior aangesproken. Deze zorgde ervoor dat de nodige herstellingen gebeurden, maar ook dat een vrijstaande speeltafel werd opgesteld, het klavier werd uitgebreid van 52 naar 56 toetsten en een voetklavier van 18 toetsen werd aangebracht

Figuur 64 Orgel 2014 (© A. Naert)

Ook nadien zou het orgel nog een aantal maal nagezien en hersteld moeten worden. De firma Loncke (Pieter, Frans en Frederik) voerden tussen 1905 en 1938 een aantal herstellingen aan het instrument uit. In de vroege 19de eeuw werd een herstelling aan de pijpen (1905) en de blaasbalg (1908) uitgevoerd (waarschijnlijk door Frederik Loncke) terwijl nieuwe herstellingen in 1938 alweer aan de orde bleken te zijn en uitgevoerd werden door Pieter en Frans Loncke en Omer Caestecker.

Een algemene restauratie van het orgel drong zich echter meer en meer op en nam een aanvang in 1977. Weer wordt de firma Loncke ingeschakeld. Het instrument wordt volledig gedemonteerd en overgebracht naar de werkplaats van de firma, zodat men de mogelijkheid kreeg om het doksaal volledig te vernieuwen. Een houten beeld van Sint-Michiel werd boven op het orgel geplaatst, het houtsnijwerk werd nagezien en van een nieuwe laag verguldsel voorzien. Tevens werd het orgel iets meer naar voor gebracht onder de Romaanse koorboog, zodat de klank zich veel beter in het schip van de kerk kon verspreiden. Men maakte er tevens gebruik van om de 18de-eeuwse communiebank om te bouwen tot balustrade die de zijkanten van het nu vooruitspringende doksaal beveiligde. Het inspelen van het vernieuwde orgel kon plaats vinden op Kerstmis 1981.

Ondanks alle latere herstellingen zijn de onderdelen van het orgel nog in betrekkelijk originele staat overgeleverd, behalve de klaviatuur en de registertrekkers. De versiering van het meubel heeft nog steeds het originele houtsnijwerk bewaard. Muziekinstrumenten (een doedelzak en een luit) vormen het centrale thema waarin de decoratie zich ontplooit. Op basis van sporen van verguldsel werden deze instrumenten bij de laatste restauratie ook weer met een laagje verguldsel bedekt. Op heden is het orgel echter niet meer bespeelbaar.

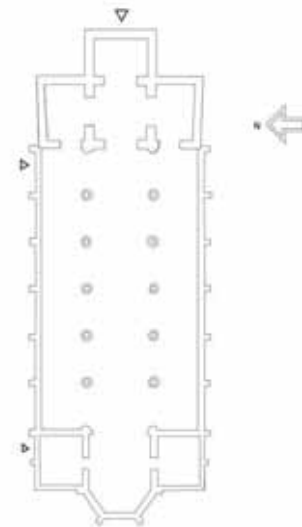
Architecturale mogelijkheden

In de kerk is er ruimte om +- 450 stoelen te plaatsen. In de afgescheiden weekkapel kunnen een 30-tal personen plaatsnemen.

GRONDPLAN

Het kerkgebouw op zich heeft een grondoppervlakte van +- 750 m². Het schip van de kerk, koor en sacristieën hebben een oppervlakte van 635m². De toren koor en kruisbeuk zijn aangeduid als beschermd monument ([Parochiekerk Sint-Michiel: deel toren, koor en kruisbeuk | Inventaris Onroerend Erfgoed](#)). De kerk in zijn totaliteit is vastgesteld als bouwkundig erfgoed ([Parochiekerk Sint-Michiel | Inventaris Onroerend Erfgoed](#)).

Het grondplan van de kerk ontvouwt een driebeukig schip van zes traveeën met oostelijk voorportaal met ingebouwde oosttoren. Aan westzijde bevindt zich het koor. Het vertoont een driezijdige sluiting en beslaat één travee. Aan weerszijden van het koor bevinden zich sacristieën : deze aan noordelijke zijde was in gebruik als feitelijke sacristie, deze aan zuidelijke zijde deed dienst als berging.

Figuur 65 Schematisch grondplan van de Sint-Michielskerk

De hoofdtoegang van de kerk bevindt zich in het oostportaal van de kerk. Er is geen niveauverschil aanwezig waardoor deze ingang ook gebruikt kan worden door andersvaliden. Daarnaast beschikt de kerk ook nog over twee zij-ingangen. Beiden zijn aan de noordzijde van de kerk gelegen : één ervan geeft toegang tot de sacristie (hoogteverschil van één tréde), de andere tot de rechterzijbeuk van de kerk (geen niveauverschil). Binnenin de kerk, aan de achterzijde bevindt zich een weekkapel. Deze ruimte werd afzonderlijk verwarmd met gas (meer bepaald door een tank buiten de kerk).

Ook in de sacristie en de berging was verwarming met gas aanwezig. Hier waren geen zitplaatsen voorzien waardoor deze ruimtes geen bijkomende functies hebben.

OMGEVING

De kerk is een vrijstaand gebouw en wordt heden omgeven door groen en door parkeerplaatsen. Het kerkhof dat eertijds rondom de kerk gelegen was, werd opgeruimd in de jaren '60. In de omgeving van de kerk zijn een aantal items aanwezig die op de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed staan. Indien deze ten gevolge van werkzaamheden geïmpacteerd zouden worden, moet er een

erfgoedtoets worden gemaakt. Zo zijn er nog een aantal restanten van het voormalige kerkhof aanwezig en staat er oorlogsgedenkteken rechts van het portaal.

In de nabije toekomst zijn er vanuit het lokaal bestuur intenties tot verdere vergroening in de omgeving van de kerk. De huidige locatie van de sociale dienst zou omgezet worden naar groenzone bij het uitvoeren van de werkzaamheden aan de dorpskernvernieuwing. Deze werkzaamheden zullen de kerk als baken van het dorp nog verder in de kijker zetten.

AANWEZIGE VOORZIENINGEN IN DE KERK

Verwarming	Op heden wordt de kerk niet meer verwarmd en is de verwarming op mazout niet langer wenselijk. De installatie was sowieso dringend aan vernieuwing toe. De weekkapel, sacristie en berging werden verwarmd met gas. Met de sluiting van de kerk in 2022 werd ook beslist om de gastank voor de kerk te verwijderen. De kerk kan dus op heden niet verwarmd worden.
Verlichting	De kerk wordt verlicht door middel van halogeenspots. Er WAS een vervangbeleid : wanneer er verschillende stuk gaan, werden deze vervangen door ledverlichting.
Elektriciteit	De elektriciteit is sterk verouderd.
Geluidsinstallatie	Er is een geluidsinstallatie aanwezig met een versterker, mengpaneel, micro's aan altaar en lezenaar, een draadloze loopmicrofoon en een basis cd-speler.
Natuurlijke akoestiek	Er is een goede natuurlijke akoestiek.
Brand- inbraakdetectie	Ja, aanwezig : de kerk is uitgerust met twee camera's (niet langer werkzaam) en met brandblusapparaten.
Sanitair	Ja, één, in de berging vooraan. Deze is niet openbaar en niet geschikt voor andersvaliden. Op het plein naast de kerk zijn er wel gemeentelijke toiletten waarvan bezoekers gebruik kunnen maken. Deze werden vernieuwd.

AANWEZIGHEID VAN WAARDEVOL INTERIEUR

De Sint-Michielskerk bezit behoorlijk wat waardevolle interieurelementen. Hiertoe behoren zowel elementen die vast verbonden zijn met de kerk en onroerend van aard zijn (preekstoel, altaren, ...) als losse elementen (sculpturen, schilderijen, ...). Aangezien enkel de kerktoren, het romaanse koor en de kruisbeuk beschermd zijn als monument, en niet het hele kerkgebouw, genieten deze interieurelementen geen enkele bescherming.

Bouwfysische toestand

Het kerkgebouw bevindt zich in zeer slechte bouwfysische toestand en is op heden niet langer toegankelijk. De laatste restauraties van de kerk vonden in 2012 plaats en waren gericht op de beschermde toren. Renovaties aan het dak en schip vonden niet plaats in de laatste decennia.

In het verleden vonden er, naast een aantal kleinere ingrepen, een aantal (restauratie)campagnes plaats. Wat de jongste geschiedenis van de kerk betreft, waren dit:

- Restauratiecampagne van 1930 o.l.v. architect Allaert : Tijdens deze restauratie werd de spitse toren van architect Buyck vervangen door een stompe toren, dit in steen uit Dolhain¹³. Tevens herstelde hij een dichtgemaakte gotische raam, verving hij de voordeur door een poort met ronde bovenkant waarboven een rondboogvenster werd geplaatst¹⁴. Verder werden ook een aantal vensteropeningen aangepast en werd er een kleine Romaanse vensternis aangebracht.
- Verbouwing van het koor en installatie van een nieuw hoogaltaar in 1965 : In navolging van het Vaticanum II, kreeg het interieur van de kerk een grondige transformatie. Het interieur werd hierdoor sterk vereenvoudigd en kreeg een meer sobere aanblik.
- Verbouwing van het doksaal in 1980 : In 1977 werd gestart met de restauratie van het toen wel heel vervallen orgel. Een demontering en verplaatsing van het orgel was hiervoor vereist waardoor men in de gelegenheid kwam het doksaal van de kerk volledig te vernieuwen. Deze vernieuwing van het doksaal vond plaats in 1980.
- Na de volledige bescherming van de toren in 1996, volgt de opstart van een nieuw restauratiedossier. In 2001 vangt de restauratie van toren, kruisbeuk en portaal aan (Fase 1). Kort na aanvang van de werken werden werken evenwel stilgelegd omwille van stabiliteitsproblemen van de toren.
- Restauratie 2003-2004 (Fase 1 : vervolg) : verstevigen van de torenmuren.
- Restauratie 2012-2013 (Fase 2) : restauratie toren inclusief dak, dakgebinte, houten vloeren en balken trap ; op de eerste verdieping boven het portaal werd een plafond verwijderd, waardoor het tongewelf onder het dak zichtbaar is. In de plaats kwam er wel een houten loopbrug die naar de trap naar de klokken leidt. Dat tongewelf is nu deels afgeschermd met Japans papier. De binnenmuren werden er grotendeels opnieuw bepleisterd ; vernieuwing klokkenstoel ; plaatsen van loopbruggen boven de zijbeuken van het schip en vernieuwing van verlichting aldaar.

---

¹³ De bakstenen binnenstructuur van de oude toren bleef mogelijk behouden.

¹⁴ Het is tijdens deze verbouwing dat hij vaststelt dat er sporen van een rondboog aanwezig zijn die zouden kunnen wijzen op de aanbouw van een oorspronkelijke Romaanse apsis.

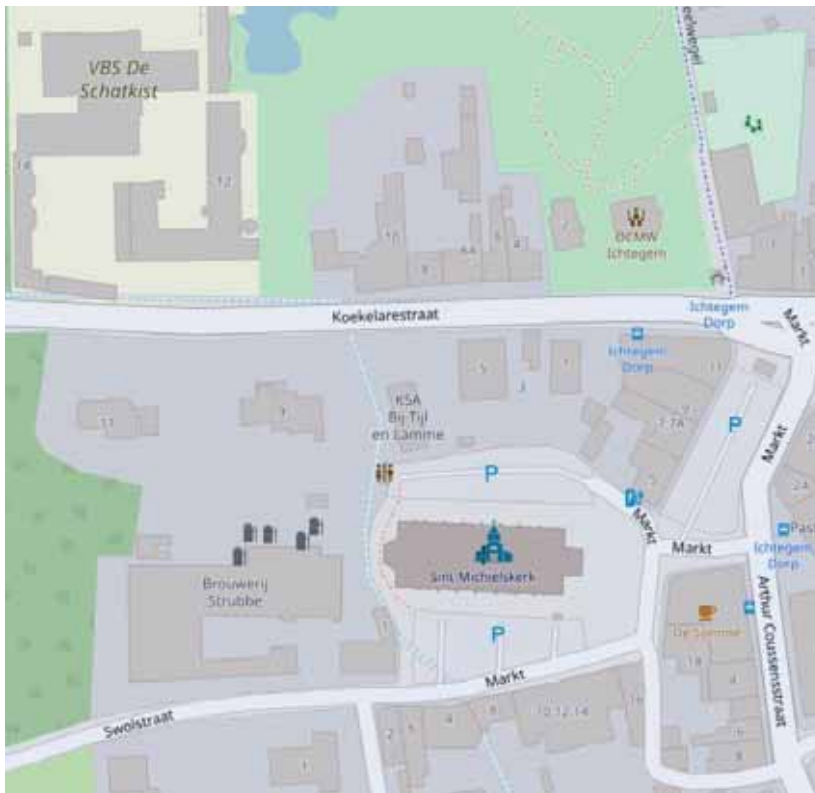
- In 2024 werden de galmgaten terug afgedicht en werd het beschermd gedeelte en de klokkeninstallatie terug beveiligd.

Aan het niet-beschermd deel van de kerk was de wens om de daken te vernieuwen en te isoleren. Deze werken werden echter niet ingepland of uitgevoerd, waardoor de staat van de daken, goten, kruisbogen dermate achteruit is gegaan. De watersijpeling die jarenlang heeft plaatsgevonden heeft ervoor gezorgd dat de kerk in 2022 voor onbepaalde tijd gesloten diende te worden (zie verder).

Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Bereikbaarheid

De Sint-Michielskerk is gelegen nabij de N363 en is met andere woorden optimaal bereikbaar met de auto. Wie met de wagen komt, kent bovendien weinig parkeerproblemen. Rondom de kerk alleen al zijn er 60-tal parkeerplaatsen voorhanden. Drie parkeerplaatsen zijn er tevens voorbehouden voor andersvaliden. Parkeerplaats is er verder ook in de Arthur Coussensstraat (Marktplaats met circa 30 plaatsen).

Figuur 66 Parkeervoorziening en haltes De Lijn in de nabijheid van de kerk (<https://stratenplan.ichtegem.be>)

De parochiekerk Sint-Michiels is tevens met de fiets te bereiken. De fietsknooppunt 73 ligt in de nabijheid van de kerk. Ook de fietsknooppunten 3, 13, 31 en 61 liggen niet veraf. Een fietsenstalling situeert zich rechts van het inkomportaal van de kerk. Een zeer ruime fietsenstalling is verder ook aanwezig aan de rechterzijde van het Huis Dekeyser in de Koekelarestraat.

Wie met het openbaar vervoer komt, kan gebruik maken van de haltes Ichtegem Dorp. Deze haltes zijn gelegen in de Koekelarestraat en de Arthur Coussensstraat/Markt bedienen volgende lijnen:

- Lijn 50: Oostende station (Koekelare - Eernegem - Westkerke - Gistel – Oostende)
- Lijn 55: Torhout station (Diksmuide – Leke – Koekelare – Torhout)
- Lijn 355: Torhout station (Diksmuide - Vladslo - Koekelare - Wijnendale – Torhout)
- Lijn 504: Oostende station (Ichtegem - Eernegem - Moerdijk - Gistel - Oostende Station)
- Lijn 703: Brugge station (Leke - Koekelare - Aartrijke - Zedelgem - Loppem – Brugge)

Daarnaast kan er ook op reservatie gereisd worden naar alle haltes binnen het flexgebied Midwest en flexgebied regio Westhoek (www.hoppin.be).

Rol van de kerk in het dorpsweefsel

Mede door haar centrale ligging en haar architectuur vervult de kerk een grote rol als baken in het dorp. De kerk is daarnaast ook uitgerust met een toren die zowel een klokkentoren als een uurwerktoren is. De klokken van de kerk luiden daarbij om het half uur (vanaf 7 uur 's ochtends tot 22.00 uur 's avonds).

De kerk zelf wordt niet verlicht. Er is een spot dat op de voorgevel/toren is gericht, maar deze is niet in gebruik. Omgevingslicht werd daarentegen wel aangebracht.

Ligging ten aanzien van de aanwezige stedelijke infrastructuur

De Sint-Michielskerk kent een centrale ligging in de dorpskern, nabij de Markt en dichtbij horecazaken en winkels.

De kerk wordt niet langer omgeven door een kerkhof. In 1973 werd het kerkhof immers ontruimd. Enkele graven en grafplaten zijn bewaard in de oksel van het voormalige romaanse koor en het zuidtransept. Heden is de vrijgekomen plaats ingenomen door parkeergelegenheid en door groen. Een nieuw kerkhof werd aangelegd iets verderop in de Arthur Coussensstraat.

Aan de voorzijde van de kerk bevindt er zich een klein pleintje met daarop een gedenksteen ter ere van militaire en burgerlijke slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog. Aan de noordzijde van de kerk bevinden

zich openbare toiletten alsook het lokaal van de KSA van Ichtegem. Aan de zuidzijde is de buitenschoolse kinderopvang De Kastaar gelegen. Achteraan de kerk, aan westzijde situeert zich de Brouwerij Strubbe.

Recht tegenover de kerk, aan de overzijde van de straat, bevindt zich de pastorie van Ichtegem. Dit gebouw dat niet beschermd is, maar wel opgenomen is op de inventaris van vastgesteld bouwkundig erfgoed, is eigendom van de kerkfabriek en wordt ook door de kerkfabriek beheerd. De pastorie doet dienst als woning en beschikt over een vergaderruimte (al vinden de meeste vergaderingen plaats in Koekelare) en archiefruimte voor parochiale organen en voor de kerkfabriek. De toestand van de buitenschil van het gebouw is in relatief goede staat, de technische installaties zoals sanitair en elektriciteit zijn dit echter niet meer.

Op wandelafstand van de kerk, op het Dr. Bruwierplein, bevond zich het gemeentehuis van Ichtegem, waar anno 2025 een nieuw Dorpshuis wordt gebouwd. In dit gebouw zullen in de toekomst het lokaal dienstencentrum, bibliotheek, sociale kruidenier en alle welzijnsdiensten van het lokaal bestuur gevestigd worden.

De kerk kent verder ook een centrale ligging ten aanzien van de Vrije basisschool De Schatkist Ichtegem – Afdeling Centrum dat in de Koekelarestraat op 5 min wandelen is gelegen en van de Gemeentelijke basisschool Ichtegem. Deze laatste bevindt zich in de Engelstraat op circa 550 meter afstand van de kerk. Enkel de Vrije basisschool Ichtegem - Afdeling De Engel is iets verder gelegen, op 3 km afstand van de kerk en situeert zich in de Zeemeeuwstraat.

Ligging ten aanzien van andere gebedsruimten

De twee andere parochiekerken van het grondgebied Ichtegem, namelijk de Sint-Amanduskerk en de Sint-Medarduskerk, zijn gelegen op respectievelijk 11 en 6 km afstand. Eertijds bevond er zich in Ichtegem nog een derde kerk (kapel), namelijk de Engelkerk. Deze bijkerk gelegen in de Zeemeeuwstraat werd in 1979 ingewijd. Sinds 1 september 2014 wordt ze niet langer gebruikt voor de eredienst.

De dichtstbijzijnde parochiekerk is evenwel deze van Koekelare. De Sint-Martinuskerk aldaar bevindt zich op slechts 2,5 km afstand. Op circa 6 km afstand bevindt zich verder ook nog de Sint-Jozefkerk Wijnendale van Torhout.

Daarnaast zijn er in de nabijheid van de Sint-Michielskerk ook heel wat kapelletjes aanwezig.

Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Op 1 augustus 2019 werd op bevel van de burgemeester, gebaseerd op het bouwkundig advies monumentenwacht d.d. 26/07/2019, beslist om de St. Michielskerk ontoegankelijk te maken voor het publiek en het houden van diensten. Na het uitvoeren van een stabiliteitsstudie, werd beslist dat de middenbeuk terug toegankelijk kon gemaakt worden voor publiek. Dit op voorwaarde dat de zijbeuken werden afgesloten met een houten constructie.

Begin oktober 2022 werd opnieuw melding gemaakt van een ingevallen plafond in de zijbeuken. Na een nieuwe stabiliteitsstudie bleek dat het niet langer veilig was om het gebouw te openen, waarna werd beslist om per 3 oktober 2022 de St. Michielskerk voor onbepaalde tijd te sluiten en ontoegankelijk te maken. Sindsdien kan de kerk niet langer gebruikt worden.

Sinds 3 oktober 2022 zijn er dan ook geen activiteiten van liturgische of niet-liturgische aard en geen ander gebruik meer en heeft de kerk geen actuele functie gezien de bouwfysische toestand.

Vanuit de pastorale eenheid werd de vraag gesteld om in de deelgemeente Ichtegem een goed toegankelijke en centraal in het dorp gelegen devotieplaats, met een kleine gebedsruimte voor +/- 40 personen, waarin gebruik van multimedia mogelijk is, te blijven voorzien naar de toekomst. Zowel voor gebruik op weekdays als tijdens weekends is hier vraag naar voor doopvieringen, catechese in voorbereiding op eerste communie en vormsel, klasbezinningen, rouwpastoraal, getijdengebed, zegengebed,...

Met dit voor ogen kan gesteld worden dat de oppervlakte van de volledige kerk te groot is voor het gebruik voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, maar dat er wel nog een blijvende wens is om een ruimte voor religieuze activiteiten te gebruiken.

NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

Deelgemeente (en wijk)	Kerk	Toekomstvisie
Bekegem	Parochiekerk Sint-Amandus	Nevenbestemming in de tijd (multifunctioneel gebruik)
Eernegem	Parochiekerk Sint-Medardus	Valorisatie Nevenbestemming in de tijd (multifunctioneel gebruik)
Ichtegem	Parochiekerk Sint-Michiel	Nevenbestemming in de ruimte (gedeeld gebruik)

ANALYSE

De gemeente Ichtegem telt drie parochiekerken: de Sint-Amanduskerk in Bekegem, de Sint-Medarduskerk in Eernegem en de Sint-Michielskerk in Ichtegem.

De Sint-Medarduskerk in Eernegem kent op vandaag nog het meest intensieve gebruik en zal ook naar de toekomst toe de hoofdkerk blijven van de parochiale eenheid.

De analyse leert dat de parochiekerk Sint-Medardus de grootste kerk is met een capaciteit van circa 600 mensen. Ze is centraal gelegen in het dorp en functioneert er als baken. Haar bouwfysische staat is als goed te omschrijven. De kerk is voor het publiek toegankelijk. Niet-liturgische activiteiten worden toegestaan en vinden momenteel occasioneel plaats. Met uitzondering van de toren is de kerk niet beschermd als monument.

De Sint-Amanduskerk in Bekegem kent op vandaag een relatief beperkt kerkelijk gebruik in vergelijking met vroeger. Het aantal misvieringen is laag en sterk gedaald in de voorbije jaren, het aantal doopvieringen, begrafenissen en huwelijk blijft de laatste jaren vrij stabiel. De kerk wordt naast het kerkelijke gebruik ook gebruikt voor een aantal culturele evenementen zoals Bekegem Intiem, Laurentiusconcerten, tentoonstelling i.k.v. SPOOR.

Aan deze kerk werd een volledige bescherming als monument toegekend. Samen met haar onmiddellijk omgeving maakt ze bijkomend deel uit van een beschermd dorpsgezicht.

Het gebruik van de kerk is, met de reeds van toepassing zijnde nevenbestemming in de tijd, op heden nog beperkt en vraagt verder overleg en samenwerking naar het optimaliseren van het gebruik in de toekomst.

De Sint-Michielskerk in Ichtegem is sinds een aantal jaar niet meer in gebruik omwille van de bouwfysische toestand er van. De toren, het voormalig romaans koor en de kruisbeuk werden er beschermd, de rest van de kerk niet. Vanwege haar centrale ligging aan de markt van Ichtegem geeft de kerk uitstraling aan haar omgeving en neemt ze haar rol als referentiepunt op zich.

Het dak en de kruisbogen van de kerk zijn in slechte en onveilige staat, de verwarmingsinstallatie is niet langer bruikbaar, ... waardoor er een noodzaak is om voor de kerk een toekomstvisie uit te werken. Hierbij wordt vanuit de pastorale eenheid de vraag gesteld naar een kleinere ruimte om toch nog een plaats te hebben voor de lokale geloofsgemeenschap, maar geeft men ook duidelijk te kennen geen intensief gebruik meer toe te kennen aan de kerk in zijn totaliteit. Een nevenbestemming in de ruimte blijft voor de Sint-Michielskerk de gewenste optie, maar er dient wel duidelijkheid te komen over welke deze bestemming dan concreet zou worden.

VOORWAARDEN BIJ MULTIFUNCTIONEEL OF GEDEELD GEBRUIK

In geval van “multifunctioneel gebruik” (Eernegem/Bekegem) of “gedeeld gebruik” (Ichtegem) blijven de kerkrechtelijke en burgerrechtelijke bevoegdheden van de pastoor over de parochiekerk gelden, met inachtneming van wat in de gebruiksovereenkomst hierover is bepaald.

Voor de kerken in Bekegem en Ichtegem geldt, rekening houdende met het voorafgaandelijk voorgestelde gebruik, dat er de nodige gebruiksovereenkomsten moeten worden afgesloten met onder meer:

- Omschrijving van de ruimte die voor een nevenbestemming ter beschikking wordt gesteld;
- Afspraken in verband met het gebruik van de ruimte, meubilair, schoonmaak, veiligheid, uren van gebruik;
- Afspraken om de rust en de stilte tijdens de liturgische diensten te verzekeren;
- Regeling voor deelname in de kosten van het kerkgebouw;
- Regeling van aansprakelijkheid in geval van schade en de verzekering;
- Aanduiding van de instantie die bemiddelt of beslist in geval van betwisting.

Om geldig te zijn, behoeft deze overeenkomst bovendien de handtekening van de pastoor en de bisschop.

TOEKOMSTVISIE: PAROCHIEKERKEN EERNEGEM EN BEKEGEM

De parochies van Eernegem en Bekegem zijn aangesloten bij de federatie Gistel. Samen hebben zij zich in 2023 omgevormd tot de Pastorale Eenheid Sint-Godelieve Gistel-Eernegem-Oudenburg.

Een doorgedreven vermindering van aantal kerken waarin er eucharistievieringen worden gevierd is bijgevolg thans niet evident vermits de pastorale eenheid nog een heel jonge pastorale eenheid is. Die eenheid is pril en nog groeiende. Men wil die groeiende eenheid zeker niet fnuiken door ondoordachte keuzes. De pastorale eenheid is bovendien verspreid over drie gemeentes en bijgevolg te uitgestrekt om drastische beslissingen te maken, waardoor het raadzaam is om per entiteit een hoofdkerk aan te duiden.

Binnen deze Pastorale Eenheid werd voorgesteld om **de Sint-Medarduskerk in Eernegem** aan te duiden als de hoofdkerk van de entiteit Eernegem-Bekegem. Er is een residerende pastoor die tegenover de kerk woont en in deze pastorie bevindt zich het secretariaat van de Pastorale Eenheid. Er vinden er vele doopvieringen, schoolvieringen, vormselvieringen, eerste communievieringen, huwelijken en uitvaarten plaats, en een wekelijkse zondagsmis wordt goed bijgewoond. Er is mogelijkheid tot projectie, er is een organist, cantor, misdienaars en een grote groep vrijwilligers.

Er is veel parkeermogelijkheid en een mooi parochiaal centrum dicht bij de kerk. Ook heeft de kerk een aparte weekdagkapel, die afzonderlijk kan worden verwarmd n.a.v. doopvieringen of vormingsmomenten. Er is ook ruimte voor ontmoeting na de viering, zowel binnen het kerkgebouw als op het ruime border buiten. Het gebouw is een beschermd monument en er worden reeds renovatiewerken voorzien.

Deze kerk wordt gekozen als een hoofdkerk binnen de pastorale eenheid en de wens is om in de toekomst deze kerk qua bestemming maximaal te behouden voor de verscheidenheid van eredienst en in het bijzonder voor de verzameling van de gelovigen voor de wekelijkse zondageucharistie.

Vanuit het lokaal bestuur wordt de toekomstvisie op deze parochiekerk onderschreven. Een verdere evolutie op korte termijn van de kerk naar een intensief gedeeld gebruik in de ruimte of de tijd in de toekomst is niet opportuun. De kerkruimte wordt frequent in zijn totaliteit gebruikt, onder meer bij begrafenissen en tijdens andere speciale vieringen (bijvoorbeeld het vormsel), waardoor het wenselijk is om de kerk **te valoriseren of eventueel een occasionele nevenbestemming in de tijd** te geven op langere termijn.

De kerk kan daarbij nog steeds opengesteld worden voor andere initiatieven. Dit gaat over activiteiten die het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen versterken en bevorderen (religieuze en culturele, historische en kunsthistorische, architecturale en landschappelijke aspecten). Denk maar aan kunsthistorische rondleidingen, concerten, voordrachten, conferenties of tijdelijke tentoonstellingen.

Betreffende de bouwfysische toestand van het kerkgebouw dienen in de komende periode de noodzakelijke, reeds voorziene, restauratiewerken te gebeuren. Daarbij dient onderzocht te worden op welke wijze eventuele **energetische optimalisaties** zouden kunnen gebeuren.

Voor de Sint-Medarduskerk geldt dat er, naast eventuele energetische optimalisaties, voorlopig enkel investeringen zullen gebeuren indien noodzakelijk en dringend voor de instandhouding van het gebouw en zijn functionaliteit, inclusief de uiteraard reeds voorziene restauratiewerken. Deze investeringen verlopen steeds in samenspraak met de gemeente.

Voor de **Sint-Amanduskerk in Bekegem** is er een duidelijke daling van de liturgische activiteiten merkbaar in de voorbije jaren. In tegenstelling tot de Sint-Medarduskerk is het vanuit de pastorale eenheid en de kerkfabriek de intentie tot gebruik van de kerk in Bekegem voor doopvieringen, huwelijken en begrafenissen, maar zijn er slechts een beperkt aantal misvieringen doorheen het jaar voorzien.

De kerk wordt sinds 1984 beschermd als monument. De omgeving van de kerk met de begraafplaats worden beschermd als dorpsgezicht. De niet-liturgische initiatieven, die nu reeds in de kerk plaatsvinden, gaven een bijkomende bezetting van het kerkgebouw aan zich, maar in totaliteit blijft de bezetting van het gebouw in vrij beperkt. Deze kerk is omwille van haar pittoresk karakter gegeerd voor doopvieringen, huwelijken en uitvaarten in intieme kring, ook door mensen van buiten Bekegem.

Deze kerk zou de Pastorale Eenheid verder willen behouden als kerk voor huwelijken, dopen, uitvaarten, alsook voor een aantal geplande missen tijdens het jaar. Echter is het multifunctioneel gebruik op heden nog relatief beperkt.

De **verdere uitbreiding van het multifunctioneel gebruik** naar de toekomst toe, is bijgevolg wenselijk. De voorziene nevenbestemming in de tijd moet daarbij duidelijker uitgewerkt worden, zodat de ruimte ook intensiever kan gebruikt worden. De huwelijken, dopen en begrafenissen moeten kunnen doorgaan, maar het gebouw zou doorheen het jaar een andere, meer frequente invulling moeten kunnen krijgen.

Het multifunctionele gebruik en het gebruik voor religieuze activiteiten moeten daarbij met elkaar kunnen verzoend worden. Dat betekent dat ze niet op privé-belangen, commerciële activiteiten of partijpolitieke manifestaties gericht zijn, maar op maatschappelijke doelstellingen die niet ingaan tegen het christelijk

geloof of tegen de kerk. Het multifunctioneel gebruik moet daarbij beperkt blijven in de tijd, er is geen intentie om naar de toekomst toe over te gaan naar een gedeeld gebruik in de ruimte, gezien de relatief beperkte grootte van de kerk en het beschermde karakter er van.

De kerk kent een goede akoestiek, is een kleine en gezellige kerk, waardoor deze zeker het potentieel heeft om een sterkere (culturele) invulling te krijgen, dewelke mogelijk ook de toeristische aantrekkingskracht van Bekegem zou kunnen versterken.

Hiertoe zal in overleg getreden worden met alle betrokken partijen om tot een gebruikersovereenkomst of afsprakennota te komen tussen enerzijds de kerkfabriek, de pastorale eenheid en het lokaal bestuur naar beschikbaarheid van de kerk, voorbehouden momenten voor liturgische activiteiten, materialen, toegangen,... . Daarnaast zullen afspraken gemaakt worden omtrent aan wie derden het gebruik van de kerk aan dienen te vragen, gezien het de wens is van de kerkfabriek om dit via de gemeentelijke diensten te laten verlopen op basis van de te maken onderlinge afspraken.

Voor de Sint-Amanduskerk geldt dat er voorlopig enkel investeringen zullen gebeuren indien noodzakelijk en dringend voor de instandhouding van het gebouw of zijn toekomstige functionaliteit bij nevenbestemming in de tijd. Deze investeringen verlopen steeds in samenspraak met de gemeente.

Betreffende de bouwfysische toestand van het kerkgebouw dient onderzocht te worden of er toekomstgericht restauratiewerken noodzakelijk zijn aan het **interieur van de kerk (schilderen muren) of aan bepaalde waardevolle schilderijen.** De toekomstige, meer structurele invulling, van het gebouw zou hier een bepalende factor kunnen zijn. Verlichting (LED) en/of mogelijkheden naar belichting, geluid,... zullen in het kader van deze invulling tevens nader bekeken worden.

TOEKOMSTVISIE: PAROCHIEKERK ICHEGEM

Voor de **Sint-Michielskerk in Ichtegem** is de situatie verschillend van de beide andere kerken. Vanuit de pastorale eenheid werd beslist om van de kerk in Koekelare de hoofdkerk te maken en wenst men slechts een beperkt liturgisch gebruik te voorzien in de toekomst voor de kerk van Ichtegem. Er is vanuit de parochiale eenheid en de lokale geloofsgemeenschap een vraag naar een goed toegankelijke en centraal in het dorp gelegen devotieplaats met kleine gebedsruimte (40 stoelen), waarin gebruik van multimedia mogelijk is. Zowel voor gebruik op weekdays als tijdens weekends is hier vraag naar voor doopvieringen, catechese in voorbereiding op eerste communie en vormsel, klasbezinningen, rouwpastoraal, getijdengebed, zegengebed, ...

In 2019 werd er in het kerkenbeleidsplan voor de kerk Ichtegem reeds een toekomstvisie opgenomen waarbij voor **een nevenbestemming in de ruimte** werd geopteerd. Deze kan op heden bevestigd worden, weliswaar met de nood tot een verdere concretisering en afstemming op de noden en wensen anno 2025.

In 2020 vond er reeds een haalbaarheidsstudie plaats voor deze kerk, die verschillende architecturale mogelijkheden weergaf enerzijds en een aantal beperkende factoren inzake het beschermde erfgoed anderzijds (o.a. plaats van het orgel). Ondanks dat er op dat moment geen concrete invulling werd gegeven aan het gedeeld gebruik, werden wel verdere gesprekken gevoerd met de verschillende betrokken actoren (kerkfabriek, bisdom, pastorale eenheid) omtrent de mogelijkheden naar de toekomst. De idee, zoals vanuit de pastorale eenheid en kerkfabriek in het nieuwe pastorale plan wordt opgeworpen, om te voorzien in een beperktere liturgische ruimte onder de beschermde toren en kruisbeuk, is ontstaan naar aanleiding van de gevoerde haalbaarheidsstudie uit 2020 en de ontwikkelingen binnen de pastorale eenheid.

Bij de verdere uitwerking van het gedeelde gebruik in de ruimte voor de Sint-Michielskerk, dient rekening gehouden te worden met de richtlijnen van de Vlaamse bisschoppen hieromtrent. Deze bepalen dat de kerk architecturaal zodanig heringericht dient te worden, dat er een nieuwe en kleinere liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor een andere bestemming op permanente basis. Een gedeeld gebruik veronderstelt dus dat de liturgische ruimte en de andere ruimten bouwkundig volledig van elkaar gescheiden zijn, zodat een gedeeld gebruik mogelijk wordt, zonder dat de afzonderlijke activiteiten elkaar hinderen of doorkruisen. Voor dergelijke ingreep in de parochiekerk zal de voorafgaandelijke schriftelijke goedkeuring van de bisschop nodig zijn in uitvoering van dit kerkenbeleidsplan.

De opsplitsing in de ruimte brengt dus een ingrijpend bouw- of renovatieproject met zich mee enerzijds, en de nood aan een duidelijke gebruikersovereenkomst voor het gedeelte dat zou worden afgescheiden

anderzijds. Ondanks de architecturale en financiële uitdagingen die een toekomstvisie op de Sint-Michielskerk met zich meebrengt, werd tussen de verschillende betrokken actoren consensus gevonden om gehoor te geven aan de vraag van de lokale geloofsgemeenschap, waardoor een nevenbestemming in de ruimte de meest aangewezen optie inzake gebruik blijft. Dit zal een doorgedreven studie en ontwerp met zich meebrengen om zowel de nodige architecturale en technische aanpassingen in kaart te brengen en een voorstel te doen naar toekomstige lange termijninvulling van het kerkgebouw.

De ambitie hierbij is om een liturgische ruimte te creëren onder de beschermde toren en kruisbeuk, en het schip, koor en sacristieën een andere, niet-liturgische, structurele invulling te geven. Hiertoe zullen ingrijpende werkzaamheden nodig zijn, zowel op vlak van gebouwschil (dak, gevels, dakgoten, ...) als binnenschil (verwarming, bepleistering, indeling, ...). Maar vooraleer deze aan te vatten, is het noodzakelijk om de invulling te bepalen van het schip.

Deze invulling moet uitgaan van de lokale noden die er zijn binnen de gemeentelijke context. Het staat vast dat er een dringende noodzaak is om duidelijkheid te scheppen over de toekomst van de kerk, zodat de problemen die zich op heden stellen naar veiligheid en het gebouw in zijn totaliteit als één project kunnen aangepakt worden, en waarbij een lange termijn bestemming aan de kerk kan worden gegeven.

Voor het realiseren van een nevenbestemming in de ruimte voor de Sint-Michielskerk in Ichtegem zal er een navenante investering noodzakelijk zijn vanuit de kerkfabriek. Een uitgewerkt dossier met voorziene werken, financiering van het project en een voorstel van gebruikersovereenkomst zal in overleg tussen de kerkfabriek en het lokaal bestuur vorm moeten krijgen, zodat er een officiële vraag tot gedeeld gebruik aan het bisdom kan gericht worden ter goedkeuring.

BESLUIT

Alle betrokken partijen engageren zich om naar aanleiding van het jaarlijks overleg tussen het centraal kerkbestuur en de gemeente na te gaan of het plan nog actueel is en of wijzigingen noodzakelijk zijn.

Indien er wijzigingen moeten aangebracht worden, worden deze opgenomen in een addendum aan dit kerkenbeleidsplan na goedkeuring door de bisschop van bisdom Brugge en door de gemeenteraad.

Dit principe is minstens toe te passen bij de start van elke nieuwe legislatuur. Volgens het Eredienstendecreet dat in werking treedt vanaf 1 januari 2025 moet elk kerkenbeleidsplan de eerste zes maand van elke nieuwe legislatuur vernieuwd of herbevestigd worden.

GOEDKEURING

Dit kerkenbeleidsplan werd opgemaakt in overleg tussen de gemeente Ichtegem, het centraal kerkbestuur van Ichtegem en alle kerkfabrieken die eronder ressorteren en werd vervolgens goedgekeurd:

- door de bisschop van het bisdom Brugge op 10 juni 2025;
- door de gemeenteraad van de gemeente Ichtegem op 26 juni 2025.

Handtekening bisdom

Handtekening gemeente

Voorzitter gemeenteraad,

Koen Gadeyne

Algemeen directeur,

Dimitri Decock

BRONNEN

Publicaties

BRUNEEL, P., *Toren prijkt weer op Sint-Amanduskerk*, in: *Het Laatste Nieuws*, 11 juni 2013, p. 18.

CORNILLY, J., *Monumentaal West-Vlaanderen : beschermde monumenten en landschappen in de provincie West-Vlaanderen*. Brugge : Van de Wiele, 2001-2005.

DE SMIDT, F., LEURS, S., *De Romaanse Kerkelijke bouwkunst in West-Vlaanderen*. Gent : Sint-Lukaskunstdrukschool, 1940.

FAUCONNIER, A., ROOSE, P., *Het historisch orgel in Vlaanderen. Deel IV a West-Vlaanderen Arrondissementen Brugge en Oostende*. Brussel : Bestuur voor Monumenten en Landschappen, 1986, pp. 532-535.

HOSTEN, H., *Vlaams geld voor Sint-Michielstoren*, in : *Krant van West-Vlaanderen/De Weekbode Torhout*. 29 oktober 2010, p. 77.

HOSTEN, H., *Klassiek ook in Bekegem op zijn plaats*, in : *Krant van West-Vlaanderen/De Weekbode Torhout*. 1 februari 2013, p. 43.

HOSTEN H., *Tweede fase restauratie toren zo goed als klaar*, in : *Krant van West-Vlaanderen/De Weekbode Torhout*. 24 januari 2014, p. 51.

HOSTEN, H., *250-jarig orgel nog eens in al zijn glorie te horen*, in : *Krant van West-Vlaanderen/De Weekbode Torhout*. 17 maart 2017, p. 40.

BECUWE, F., *De Sint-Amanduskerk in Bekegem. Bouwhistorische nota*. Nieuwpoort : MONUMENT IN ONTWIKKELING bvba, 2006.

NAERT, A., *De Sint-Michielskerk in Ichtegem*, in : *Ichtegems Erfgoed 2*. Torhout : Gemeentebestuur Ichtegem, 2014.

NAERT, A., *Funerair erfgoed*, in : *Ichtegems Erfgoed 8*. Torhout : Gemeentebestuur Ichtegem, 2017.

SIERENS, E., NAERT, A., *De Bekegemse Sint-Amanduskerk*, in : *Ichtegems Erfgoed 1*. Torhout : Gemeentebestuur Ichtegem, 2014.

VANDEBUSSCHE, K., *Restauratie aan buitenkant*, in : *Krant van West-Vlaanderen/De Weekbode Torhout*. 5 november 2010, p. 71.

VANDENBUSSCHE, K., *Burgemeester plaatst windhaan*, in : *Krant van West-Vlaanderen/De Weekbode Torhout*. 1 november 2013, p. 40.

VANDENBUSSCHE, K., *De Eernegemse Sint-Medarduskerk*, in : *Ichtegems Erfgoed 4*. Torhout : Gemeentebestuur Ichtegem, 2014.

VANDENBUSSCHE, K., *Sterzingen zamelde bijna 1000 euro in voor Missio*, in : *Krant van West-Vlaanderen/De Weekbode Torhout*, 13 jan 2017, p. 47.

VANDENBUSSCHE, K., *Koffiestop brengt 247,42 euro op*, in : *Krant van West-Vlaanderen/De Weekbode Torhout*, 17 maart 2017, p. 43.

Online bronnen

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, *Parochiekerk Sint-Amandus*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/210578> (geraadpleegd op 24 april 2025).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, *Parochiekerk Sint-Medardus*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/210984> (geraadpleegd op 24 april 2025).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, *Parochiekerk Sint-Michiel*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/210381> (geraadpleegd op 24 april 2025).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, *Restanten kerkhof Sint-Michielskerk*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/210382> (geraadpleegd op 24 april 2025).

KIK-IRPA [website], <http://balat.kikirpa.be/> (geraadpleegd april 2025).

[SN], *Stichting klooster en zusterschool*, in : *Bekegem* [website], <https://bekegem.be/wp-content/uploads/2014/01/Stichting-klooster.pdf> (geraadpleegd april 2025).

STRATENPLAN ICHTEGEM [website], <https://stratenplan.ichtegem.be> (geraadpleegd april 2025).

Database

STEVENS, D. (red.), *Parochiekerk Sint-Amandus, Bekegem* [deelgemeente in gemeente Ichtegem – BE], in: *Bevraging parochiekerken CRKC. Data Ichtegem* [Excel-format]. 2013.

STEVENS, D. (red.), Parochiekerk Sint-Medardus, Eernegem [deelgemeente in gemeente Ichtegem – BE], in: Bevraging parochiekerken CRKC. Data Ichtegem [Excel-format]. 2013.

STEVENS, D. (red.), Parochiekerk Sint-Michiel, Ichtegem [deelgemeente in gemeente Ichtegem – BE], in: Bevraging parochiekerken CRKC. Data Ichtegem [Excel-format]. 2013.